

SIRP JA VASAR

EN KIRJANIKE LIIDU, EN KUNSTNIKE LIIDU, EN HELILOOJATE LIIDU
JA ENSV TEATRIÜHINGU HAALEKANDJA

Nr. 27 (445)

Reedel, 4. juulil 1952. a.

XI aastakäik Hind 50 kop.

Järjekordne lend uut kunstikaadrit

Tallinna Riikliku Konservatooriumi ja Muusikakooli kiitusega lõpetajaid. Vasakult: Tallinna Riikliku Konservatooriumi lõpetanu Virve Lippus, Muusikakooli lõpetanud Evi Torpats, Helje Laane, Aino Merila ja Niina Nellis.

Uusi helikunstnikke

Asja lasi Tallinna Riiklik Konservatoorium välja rühma noori, kõrgema muusikalise haridusega eriteadasi. Tänavu lõpetas konservatooriumi 16 muusikut kaheksal erialal. Paljud lõpetanuid siirduvad pedagoogilisele tööle, mitmed asuvad tööle muusika-asutustes.

Klaveri alal lõpetasid Virve Lippus kiitusega, Ilme Rohila (dots. A. Klas) ja Aino Uuehendrik (prof. B. Lukk); viiuli alal Roland Kasvand (dots. H. Laan), harfi alal Arnel Mühk (I. Bogdanova), oboe alal Voldemar Rohila (õpet. H. Juksar), Noortest lauljatest lõpetasid konservatooriumi Lehte Mark (dots. J. Siimon) ja Robert Vahisalu (prof. A. Arder), muusikateaduse alal Harri Kõrvits ja Ernst Johanson, koorijuhtimise alal Helgi Joala (dots. J. Variste), Georg Toompea ja Uno Järvela (prof. G. Ernesaks).

Meie komponistide pere täieneb kolme noore heliloojaga — Lulli Siimoni, Uno Naissoo (prof. H. Eller) ja Erich Jalajasega (prof. M. Saar).

1. juulil oli „Estonia“ kontsertsaalis Tallinna Riikliku Konservatooriumi ja Tallinna Muusikakooli lõpetajate lõppkontsert. Soojalt võttis täissaal kuulajaid vastu noorte kunstnike esinemised, sealhulgas ka konservatooriumi lõpetaja Uno Naissoo (sümfoonia poeem „Saaremaa tütar“) ja Lulli Siimoni (I osa viiulikontserdist) teoste ettekande.

Pärast kontsertosa toimus lõpetanuile diplomite pidulik kättemine.

Riikliku Kunstiinstituudi lõpetajad

26. kuni 30. juunini toimus Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis diplomitööde kaitsmine. Riikliku eksamikomisjoni ees kaitses oma diplomitööd käesoleval aastal 47 instituudi lõpetajat. Eeskujuliku hinde vääriliseks tunnistati 24 tööd, heale hinnati 20 ja rahuldavale 3 diplomitööd. Kõigile lõpetajale omistati kunstniku kvalifikatsioon, kusjuures 7 diplomandile anti diplomid kiitusega. Selle tunnustuse said maalija Georgi Štšukin, graafik Silvia Väljal, skulptor Jaan Vares, ruumikujundaja Ingrid Sagur, tekstiilkunstnik Mail Haas, keraamikud Imbi Karu ja Jutta Matvci.

Maalifakulteedi lõpetasid tahvelmaalerialal U. Habicht, S. Jõgever, A. Kruusi, U. Teder ja Z. Voitsenko ning teatridekoratsiooni erialal M. Küla, E. Loodma, S. Luide, G. Štšukin ja E. Vilms. Diplomitööde kaitsmisel märgiti ära Ulo Habichti kompositsiooni E. Vilde romaani „Mahtsa sõda“ ainetel. Originaalsed lahendused ja eeskujulikud tulemused oli saavutanud lavapildide ja kostüümide osas Salme Luide nukunäidendi „Don Quijote“ lavakujundamisel. Sügavat lähenemist väljendas Georgi Štšukin Rimeki-Korsakovi ooperite „Veera Šeloga“ ja „Pihkvalanna“ lavakujundamisel.

Kunstnik-graafiku kvalifikatsiooni omistati neljale graafikafakulteedi lõpetajale. B. Valteri näol, kelle diplomitööd — plakatid teemal „Rahu on meie kätes“, „Rahu-ehitaja“, „Koristame vilja õigeaegselt“ ja kaubandusplakat „Muinasjutt tsaar Saltanist“ — said kõrge tunnustuse, on meie vabariigi seni väike plakatistide pere saanud lootustandva juurdekasvu. Originaalse ja hea joonisusliku ning tehnilise meisterlikkusega

Tallinna Muusikakooli lõpetasid tänavu 26 noort. Klaveri alal lõpetasid Ell Arike (V. Lensin), Helje Laane kiitusega, Lillian Sempere (I. Kaudre), Aino Merila kiitusega (A. Klas), Marianna Murnikova (E. Franz), Niina Nellis kiitusega (H. Olm), Ruita Taras (K. Sillakivi), Evi Torpats kiitusega ja Maaja Reinaste (E. Barsova).

Laulu ala lõpetajaks on Arda Elson (A. Arder), Astrid Löbin (A. Olbrei), Hilja Kahu, Haili Mitt ja Helme Lipand (J. Siimon) ning Heljo Sarapik, kiitusega (L. Saul).

Täiendust on saanud ka kesk-eriharidusega puhkpillimängijate kaader. Oboel lõpetas Ando Rannu (H. Juksar), metsasarvel Heinar Merelaid (M. Paemurru), flöödil Liidia Kivilo kiitusega, Samuel Saulus (E. Peaske) trompetil Viktor Revin (N. Kubli) ja tromboonil Aleksander Kolotuškin (P. Karp).

Keelpillimängijast lõpetasid kontrabassi alal Robert Ots (V. Lukas) ja harfi alal Kiira Niilova (I. Bogdanova).

Kaadrit Moskva ja Leningradi kunstiõppeasutustest

Käesoleval kevadel lõpetasid esimesed meie vabariigist Moskvasse ja Leningradi õppima asunud noored oma õpingud ja siirduvad tööle Eesti NSV-sse, et rakendada omandatud teadmisi meie vabariigi kunstielu edasiseks arendamiseks. Nii asub Moskva Riikliku Tšaikovski-nim. Konservatooriumi lõpetaja muusikateaduse erialal Ofelia Tuisk tööle õppejõuna Tallinna Riiklikku Konservatooriumi ja Tallinna

Koorijuhtimise alal lõpetasid Jüri Lapimaa ja Oie Pikkpää, (A. Kiilaspea) ning muusikateooria alal Ilmar Tomberg kiitusega.

Tartu Muusikakool andis kokku 25 lõpetajat, kõige rohkem — üksteist — koorijuhtimise alal, ja nimelt: Ulo Bergman, Elga Riis, Raimond Lätte, Virve Hansson (kõik kiitusega), Heli Helme, Helve Kortspärn, Valter Lesnikov, Mall Padil, Enno Sagur, Koidula Uudel ja Koidula Uib. Laulu erialal lõpetasid Aino Lau-mets, Ella Pajo, Niina Riisla (A. Hablitz-Kurtina), Eva Linnunägi, Mae Tammiss (R. Jõks) ja Liidia Truus (S. Kann).

Klaveri erialal lõpetasid kiitusega Mare Jaanson, Mai Kikas ja Eva Sori (A. Semm-Sarv) ning Heli Rooma (S. Kaudre).

Orkestriosakonna lõpetasid Harald Aasa ja Virve Murumaa (E. Poolakese viiuliklassist), Valter Klaus (J. Hargeli oboeklassist) ja Armand Pajo (E. Eomoi si klarnetklassist).

Muusikakooli, sinna asub tööle ka Moskva Riikliku Gnessimite-nim. Instituudi lõpetaja trompeti erialal Richard Mölder. Leningradi Riikliku Rimeki-Korsakovi nim. Konservatooriumi lõpetaja Niina Kuusik siirdub pedagoogilisele tööle ENSV Riiklikku Koreograafilisse kooli ja Leningradi Riikliku Koreograafilise Kooli lõpetaja Maie Maasik asub tööle balletitüüsi RT „Vanemuisesse“.

Salme Kirsimäe sari draperii-kangaid eesti rahvaornamendi ainel. Kunstilisele koostööle erialal tunnistati eeskujuliku hinde vääriliseks Hilda Kruusi koostöölikavandid G. Ernesaksa ooperile „Tormide rand“, Helga Maraniku türikanga kompositsioone siidile ja Lilli Vilmsi trükikanga kompositsioone lasterõivastele.

Metallehitöö eriala lõpetas kaks diplomandi. Eeskujulikuks hinnati Lydia Elkeni kavandeid ja tööd materjalil Riikliku Avaliku Raamatukogu uue projekteeritud hoone sissekäigu võrestikule. Huvipakkuv on ka Jutta Paasi figuraalne kompositsiooniga puuviljavaas teemal „Noored mitsuurilased“, eriti oma teostuse tõttu pronksvalutehnika, mida meie vabariigi seni peaaegu sugugi pole viljeldud.

Klaasestitöö eriala lõpetaja Leida Jürgen valmistas klaasmaali tehnikas kavandeid ja materjalis vitraaži Nõmmele ehitatavale sanatoorsele lastekodule teemal „Nõukogude laste õnnelik elu“. Tunnustust väärrib töö eeskätt selleltoitu, et vitraažitehnikat meil vabariigi pole seni rakendatud.

Kunstilise keraamika erialal hinnati eeskujulikuks Jutta Matvei poolt materjalis valmistatud rahuteemaline portselanvaas seitsmees Stalini portreega. Kõige kõrgema tunnustuse osaliseks riikliku eksamikomisjoni ja rahkearvulise kuulajaskonna poolt sai Imbi Karu diplomitöö — keraamiline pannoo kolhoosiklubile teemal „Kõrgete saadikud“.

Instituudi tööd lähemaks tutvustamiseks laiemale töötajaskonnale avatakse oktoobrikuus Tallinnas kunstinäitus, kus eksponeeritakse kõikide diplomitööde kõrval ka valik üliõpilastööd.

I. Leesment

Loomingulise tee algul

Nõukogude kord on avanud laiade töötavate hulkade ees piiramatud võimalused oma teadmiste täiendamiseks ja kõigi kultuurivarade omandamiseks. Iga aastaga suureneb meie maal koolide ja kõrgemate õppeasutuste hulk. Mõõdunud õppeaastal ulatus õppijate arv kõrgemate õppeasutustes 57 miljoni inimeseni. See tähendab, et peaaegu iga kolmas inimene õpib koolis, tehnikumis, kõrgemas õppeasutuses või kursustel. Need arvud räägivad ise enese eest, see kõik on võimalik ainult võitnud sotsialismiajal.

Suurepärased võimalused on meie noortel ka oma loominguliste võimete arendamiseks mitmesugustel kunstialadel. Ühelgi maal pole nii ulatuslikku muusika- ja kunstikoolide, tehnikumide ja kõrgemate õppeasutuste võrku kui meie kodumaal, kuski kogu maailmas ei osutata niisugust tähelepanu ja hoolt noore kunstikaadri kasvatamisele kui Nõukogude Liidus.

Vabade Nõukogude rahvaste vennalikus peres on ka eesti rahvas saanud enneolematud tingimused sotsialistliku, vormilt rahvusliku kultuuri, kirjanduse ja kunsti arendamiseks. Õppijate arv üldhariduslikes koolides, tehnikumides ja kõrgemates õppeasutustes kasvab pidevalt. Kunstiõppeasutused annavad iga aastaga ikka rohkem noori kvalifitseeritud jõude muusika ja kujutava kunsti aladel.

Hiljuti lõpetas vabariigi kõrgemates kunstialastes õppeasutustes — Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis ja Tallinna Riiklikus Konservatooriumis — oma õpingud uus lend noori kunstiala töötajaid, kes alustavad sellega iseseisvat loomingulist teed. Nendele lisanduvad mitmed lõpetajad Moskva ja Leningradi kõrgemates kunstiõppeasutustes, kes olid saadetud sinna õppima meie vabariigist.

Minet õppeasutusest praktilise töö juurde on tähtis samm iga noore elus, loomingulise tee algus on väga vastutustrikas periood iga kunstniku elus. Sel ajal kujuneb tema individuaalsus, tema kunstiline maitse ja taotlus, kujuneb välja tema loominguline käekiri. Noor kunstikaader vajab soovia tähelepanelliku suhtumist, ikakülget abi ja hoolitsust. Noorte kunstiala jõudude õige rakendamine ja suunamine on suure riikliku tähtsusega asi, millesse vastavad asutused peavad suhtuma täie vastutustundega. Eriti suur osa noorte kasvatamisel ja abistamisel langeb loovate liitude ja kunstielu juhtivatele organisatsioonidele, kes peavad hoolitsuse noorte eest tegema oma südameasjaks. Noori tuleb nende loomingulise tee algul pidevalt abistada, nendega tuleb teha pidevat ja süstemaatilist tööd. On vaja kasvatada noortes kunstiala töötajaks suurt vastutustunnet, hoidumist enesega rahulolust, nõudlikkust oma loomingulise töö vastu, püüet oma meisterlikkuse täiustamiseks ja pidevale edasiliikumisele. Tähtis osa on selle juures täita ka kunsti ja muusikakriitikal, kes peab noorte kunstnike ja interpretide loomingulist teed tähelepanelikult jälgima. Eelmiste aastate kogemused on aga näidanud, et rida kõrgemate kunstiõppeasutuste lõpetajaid ei ole leidnud kohast rakendamist ja suunamist, on jäänud oma arengusseisma, langenud loomingulisse passiivsusse.

Edasilükkumist ei saa olla ideelis-poliitiliste teadmiste taseme tõstmise, süvenenud õppimise, kultuurivarade sügava tundmaõppimise. Kõrgem kool on ainult ettevalmistav aste: tõeline

loominguline kasv toimub elavas praktilises töös, võitluses raskustega ja raskuste ületamises, õppeasutuse lõpetamine ei tähenda õppimise lõpetamist. On vaja lakkamatult täiendada ja süvendada oma teadmisi, omandada marksistlik-leninlikku teooriat, töötada professionaalse meisterlikkuse taseme tõstmiseks. Just noor kunstnik peab töötama täie pingega ja intensiivsusega — sellest oleneb suurel määral tema töö üldine viljakus, tema poolt saavutatava meisterlikkuse tase. Noortele kunstnikele on loodud suurepärased arenguvõimalused, seepärast on rahval õigus nendelt ka palju nõuda.

Nõukogude kultuur on tõeliselt rahvalik kultuur. Nõukogude teadusel, kirjandusel ja kunstil pole teisi ülesandeid ja eesmärke peale rahva teenimise, tema materiaalse, poliitilise ja vaimse huvi kaitsmise. Juhindudes UK(b)P Keskkomitee ajaloolistest ideoloogialastest otsustest on nõukogude kunstnike kui ideoloogilise rinde töötajate ülesandeks pidada leppimatut võitlust imperialismi ideoloogia vastu ja kõigi kodanliku ideoloogia igandite lõpliku väljajuurimise eest nõukogude inimeste teadvuses. Selleks peavad noored kunstnikud järjekindlalt omandama marksistlik-leninlikku esteetikat ja süvendama oma loomingulises tegevuses sotsialistliku realismi põhimõtteid, õppima sügavalt tundma ning austama vene ja lääne kunstiklassika parimaid traditsioone, kasvatama kriitikat ja enesekriitikat suhtumises oma töösse.

Rida noori muusikuid ja kunstnikke jätkab kõrgema õppeasutuse lõpetamise järel edasiõppimist aspirantuuris Moskva ja Leningradi, meie maa juhtivate kunstiõppeasutuste juures. Nendest peavad kasvama meie õppeasutuste õppejõud, uue kunstikaadri kasvatajad. On vaja, et aspirantuuris jätkaksid õpinguid parimad lõpetajad, kellele tuleb selleks osutada igakülgselt abi.

Peatselt algab uute üliõpilaste vastuvõtmine meie kõrgematesse kunstiõppeasutustesse. Konservatooriumi osas on ettevalmistavad õppeasutused muusikakoolide ja laste-muusikakoolide näol. Tartus töötab kunstikool, mis peab kunjema ettevalmistavaks õppeasutuseks Riiklikku Kunstiinstituuti astujale. Selle lisaks on Kunstiinstituuti sisse astuda soovijate jaoks korraldanud lühiajalised ettevalmistuskursused. Kuid uute üliõpilaste värbamine peaks olema tunduvalt aktiivsem, senisest hoopis suuremal määral tuleks pöörata tähelepanu isetegevusliku kunsti väljapaistvamate annete suunamisele õppeasutustesse.

Eesti nõukogude kujutava kunsti ja muusikakultuuri kindla ja pideva edasiliikumise huvides on kõrgemate kunstiõppeasutuste tööd järjekindlalt parandamiseks, õpetaseme jätkuvale sisulisele tõstmisele vajalik osutada tõsist tähelepanu. Oma iseseisvat loomingulist teed alustanud noortele kunstiala töötajatele tuleb tagada iga-külgne abi ja toetus, et õpinguaastate jooksl omandatud teadmised ja võimed võiksid pidevalt edasi areneda. Ainult siis võime täie kindlusega kõnelda sisulit sotsialistlikku, vormilt rahvusliku kunsti ja kultuuri üha jätkuvatest edusammudest, mida ootab nõukogude kunstiala töötajalt meie kommunismi ehitav rahvas.

KÕRGEMATES ÕPPEASUTUSTES LÕPPESID EKSAMID

Meie vabariigi kõrgemates õppeasutustes lõppes eksamisesseioon. Eksamid sooritas ligi 7000 üliõpilast.

Suure hulga noori spetsialiste lasevad välja Tartu Riiklik Ülikool, Tallinna Polütehniline Instituut ja Tallinna Õpetajate Instituut.

★

VILJANDI. Pärnu oblast (ETA). Viljandi pedagoogilises koolis lõppesid riigieksamid. Kooli lõpetas esimene lend — 44 noort õpetajat.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi

SEADLUS

sm. Marta Arderi (Rungi) autasustamise kohta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga

Seoses 50. sünnipäevaga ja 25-a. lavategevuse juubeliga ning teenete eest Eesti NSV ooperikunsti arendamisel autastatada Eesti NSV teenelist kunstnikku sm. Marta Arderit (Rungit) Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. JAKOBSON
Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär V. TELLING

Tallinn, 28. juunil 1952.

J. V. Stalini tööd väljaandmine välismaal

Ungari kirjastuse „Sikra“ poolt anti ungari keeles välja J. V. Stalini Teoste 9. köide, tiraažiga 100 000 eksemplari.

Kreeka Kommunistliku Partei Keskkomitee kirjastus andis kreeka-

keelses tõlkes välja J. V. Stalini Teoste 2. köite.

Jaapani kirjastuse „Otsuki Sioten“ väljaandel ilmus jaapani keeles J. V. Stalini Teoste 8. köide, millesse on võetud teos „Leninismi küsimusi“.

Juubelidekaad Jakuudi teatrites

Jakuudi dramaturgi S. Jefremovi näidendiga „Vennad“ avati Jakutskis teatrikunsti juubelidekaad, mis on pühendatud autonoomse vabariigi 30. aastapäevale.

Dekaadi ajal etenduvad Jakutski

muusikalises draamateatris parimad lavastused talvehooajast — „Revident“, „Unustamatu 1919“, „Pulmad kaasavara“ ja rida kohalike autorite näidendeid.

Otsustavalt tõsta näidendite tõlgete kvaliteeti

Nõukogude draamakirjanikud on andnud rea sügavalt ideelisi, kunstiküpsid teoseid, mille paremik on leidnud tõlgete kaudu tee ka Nõukogude Eesti teatrilavale ja millel on olnud väga tähtis osa meie kultuurielus. Nende kõrval on esitatud rikkalikult nõukogude, vene ja lääne klassikat. Kaugelt üle poole kogu repertuaarist moodustavad tõlkenäidendid. Seega on näitekirjanduse tõlkimisel suur kultuurilis-poliitiline tähtsus. Tõlkija kätte on usaldatud suured kultuurivarad, vaimsed rikkused. Nendesse peab suhtuma suure hoole ja armastusega.

Tõlkija töö aluseks peab olema suur asjatundlikkus, bolševistlik parteilisus, tõlgitava materjali teaduslik kirjanduslooline läbitõttus. Tõlkimisega peavad tegelema andekad kirjanikud, seda tööd ei või usaldada oskamatule, vastutustundetuile inimestele, käsitöölisele, kelle käte all kirjanduslik teos kaotab väga palju. Kahjuks on aga draamakirjanduse tõlgete küsimus meie kirjanikel, keelemeestel ja kriitikutel jäänud seni täiesti kahe silma vahele. Tähelepanu ja kriitika puuduse tõttu valitseb selles sektoris suur mahajäävus.

Tõlkimine on jäänud väheste kogemustega inimeste hooletaks. Peamisteks tõlkijateks on olnud Kunstide Valitsuse ja Rahvaloomingu Keskamaja töötajad, kirjanduslikult vilumatud näitlejad või koguni kirjanduse ja teatri alale täiesti võõrad inimesed, kellele tõlketöö on muutunud vastavate organite liberaalsuse tõttu tulusaks kõrvalteenistuseks.

Halva tõlke tõttu muutuvad näidendid ideeliselt moonutatuks ja vormiliselt vaeseks ega leia laval seda poolehoidu, mis sai osaks originaalile, sest alaväärtuslik tekstiline materjal ei võimalda ka paremalgi näitlejal luua täisväärtuslikku lavakuju. Ideoloogiline võitlusrelv — keel — on tõlkega nüriks tehtud.

Kui vaadelda mõõdunud hooajal meie teatri repertuaaris olnud näidendite tõlkeid, siis saame väherõõmustava pildi. Kõrgeväärtuselised draamateosed on muutunud, üksikud erandid välja arvatud, halva ja küünamatu tõlke tõttu halliks ja igavaks, näidendite ideeline sisu, tegelaste iseloomud ja nende vahekorrad on moonutatud. Palju on patustatud eesti keele elementaarsete reeglite vastu.

Kujukamaks näiteks, kuidas tõlkida ei tohi, on kellegi V. Vendti tõlked. Lugesdes tema tõlgitud A. Surovi näidendi „Koht Moskva kohal“ teksti, peab imestama „Vanemuse“ ja „Endla“ teatrite näitlejate sangarikkust, et nad sellest alaväärtuslikust materjalist suutsid luua rahuldava etenduse. Töö sellise näidendiga meenutab kotijooksu üle küngaste.

Tõlkes avaldub tõlkija poliitiline kirjasõnakamatus, vähiklus nii eesti kui ka vene keele tundmises ja dramaturgia žanri mittemõistmine. Nõukogude elust eemal seisemised annavad tunnistust sellised tõlkepärlid, nagu peakomitee pro peavalitsus, ettekanne pro sõnavõtt (выступление). Ilus tüürliline stseen näidendi algul on tõlke tõttu saanud inetu varjundi: keskkoolilõpetajate elurõõmsast hüüatusest, „Täna on kõik lubatud“ on saanud tõlkes „Täna pole miski piinlik“. Tahtes tütrele heameelt teha, ütleb Kapitolina Sointseva: „Selle noormehe võtame ka kaasa“ (Парнишку этого прихватим), tõlkes aga ütleb ema tütre kohta hurjutava, labase lause: „Ah, sind, Sanjat, nüüd on veel selle poisi ka külge haakinud.“ Moonutatud on tõlkes vana tekstiililoolise Agrippina kuuju. Agrippina ütleb ise enda kohta, et ta on „oma viiskümmend aastat vabrikus maha müristanud“ (отбарабила), see tähendab, ta pole vabrikus mitte ainult töötanud, vaid vastavalt oma rahutule iseloomule alati kaaluka sõnaga sekka lõõnud, kui vaja. Tõlkija lasab aga Agrippina rahulikult vabriku väravatest viiskümmend aastat „sisse ja välja käia“. Teisel panch tõlkija Agrippina koolilipikalikult aknale õhkama: „Millel vaikus!“, samal ajal kui originaalis on „lihtne vanainimelik“ „как тихо-то“. Agrippina leksikonis on tõlkes väljendeid, nagu „õli pritsub laiali“ jne.

Näide, kuidas tõlkija oma abitusel teeb näitlejale väga raskeks edasi anda vajalikku meeleolu: Kapitolina tuleb hilja töölt, on väsinud ja pahuras tujuks. Kui ema talle õhtusööki pakub, vastab ta: „Või veel. Saaks magadagi.“ Tõlkija aga on teinud neljast sõnast kaks pikka lauset: „Kus siin veel õhtust süüa. Kui saaks korralikult välja magada.“

Partorg Kurepin armastab tarvitada rahvalikke kõnekäande. Tema peaaegu vanasõnadena tunduvad laused on aga eesti keeles muudetud lohisevaiks ja ilmetuiks, need ei iseloomusta milgi määral Kurepinit. Nii on lause „Да ведь иной раз то замети новичок, что не видит старичок“, antud edasi eesti keeles „Aga mõnikord ju märkab uustulnuk seda, mis jääb vanale oliale kahe silma vahele.“ Siin ei ole jäänud jälgegi originaali stiilist. Loominguliselt tõlkesse suhtudes oleks siin kahtlemata leidnud eesti keeles

samuti kujuka, tegelast iseloomustava repliigi.

Tõlkija krampplik originaali tähtsäheline jälgimine viib vahel kurioosumini. Nii kõlab tavaline „Поехали, Петь!“ tõlkes „Sõitsime, Petja!“. On arusaadav, et sellise sõnaraamatu najal läbiviidud käsitöö juures ei saa jutugi olla originaali stiili peenuste edasandmisest, tegelaste iseloomustamisest.

Analoogilisi moonutusi ja vääratusi esineb suuremal või vähemal määral ka teistes tõlgetes.

Otseseid sisulisi moonutusi E. Rängeli tõlgitud D. Šteglavi näidendi „Põgenemine“ tõlkes ei esine, kuid ka siin ilmneb draamavormi vähest tundmist, tegelaste iseloomustava kõne asendamist ilmetute raamatulike fraasidega, mõtte konarlikku edasandmist. Originaali keeles on palju kasutatud siberi dialekti, mida kõike adekvaatselt eesti keelde üle kanda pole tarvilik. See aga ei õigusta tõlkijat elavast rahvakeelest loobuma. Nii ütleb originaalis Siberi eit rahvapärastelt: „Думы у него в голове“, mis vastaks eestikeelsele „Ta pea on mõtteid täis“, tõlkija aga annab neutraalse raamatuliku „Ta mõtleb millegi üle“. Teises kohas lausub eit: „Ta laseb, nagu õpetatu“. Vaevalt lihtrahvas kõnekeeles tarvitab niisugust grammatilist vormi Ka „Põgenemise“ tõlkes kaob isikupärane tegelast iseloomustav repliik ja asemele astub raamatulik reaalne tõlge. Nii ütleb originaalis väljasaadetu Golubjov: „А живем не тужим, никого не служим“. Tõlkija aga pole vastava idioomi otsimisega vaeva näinud, loobub tegelase iseloomustamisest, andes ilmetu lause: „Aga elame, ei kurda ja pole millegagi seotud.“ Muudugi, eesti keeles vaste leidmine niisugustele rahvapärastele kõnekäändudele on raske, kuid kes on öelnud, et kunst on kerge? Ja tõlkimine on suur kunst.

Hoopis parem eelmistest näidetest on P. Maljarevski näidendi „Ei sinu ega minu, vaid meie“ tõlge (K. Ruus). Selles pole piütud krampplikult kinni pidada originaali sõnasõnalisest edasandmisest, vaid on teosele lähenedud loominguiliselt, silmas pidades eesti keele reegleid. Tekst on seetõttu näitlejale suupärane ja kõlab lavalt loomuliku kõnena. Originaal seab tõlkijale suuri nõudeid muinasjutulise poeetilisuse säilitamisel. Ilma meelevaldselt algteksti moonutamata on tõlkijal see üldjoontes õnnestunud. Kuid väiksemaid konarusi ja patustamisi rahvapärasuse ja keelereeglite vastu esineb ka siin. Nii on sõnade järjekord tihti venepärane. Näiteks: „Ise veel istub ja võõrast leiba õgib“ pro „õgib võõrast leiba“. Asjatult on tarvitatud uusi sõnu kohtadeil, kus rahvakeeles juurdunud sõna kõlaks õigemini, näiteks: „Ma ei suuda kauem taluda tema solvamist“ pro „nälgutamist“. „Ma ei ütle nud talle ainultki solvavat sõna“ pro „paha sõna“. Järjekindlust ei ole isanimede tarvitamises, kord esineb vorm „Sossõi Kaštševitš“ teises kohas aga „Ivan, Timofei poeg“. Tõlkes on „Käed aga võõrduvad tal töötamast“, parem on „käed võõrduvad tööst“, „teie ju segate minu kauplemist“ pro „segate mind kauplemast“, „ööd ja päevad töötavad käsi rüppe panemata“ pro „käsi rüppe laskmata“ jne.

Kui tõlgete täpsuse nõue on isendastmõistetavaks eelduseks nõukogude kirjanduse paremate teoste tõlkimisel, siis klassikute puhul on see veelgi kategoorilisem. Kahjuks aga on meil klassikute tõlked eriti nõrgad. Ikka veel on meie teatrites käibel kodanusaegsed formalistlikud tõlked Shakespeari teostest, millest arusaadava mõtte väljatoomine käib ka parimalgi näitlejal üle jõu. Väga palju on tõlkinud vene suure dramaturgi A. Ostrovski näidendeid näitleja A. Uksip. Peab aga ütlema, et Ostrovski tegelaste mahlikat individuaalseeritud keelt ei ole tõlkijal läinud korda adekvaatselt edasi anda.

Uhes Moskva vaikes kõrvaltänavas ilmus väikesele majale silt: „Kultuuri ja Teaduse Palee ehitusvalitsus. Moskva osakond“.

See on Varssavi Kultuuri ja Teaduse Palee ehitusstaabi osakond. Sellesse Varssavi suurejoonelisemasse hoonesse paigutatakse: Poola vabariigi Teaduste Akadeemia selle arvukate instituutidega, osakondadega, teaduslike kabinetidega, raamatukogudega ja suure kongressisaaliga; Poliitilise ja Teaduslase Teadmiste Levitamise Uhing; muuseumi- ja näitusesaali; draamateater, kaks kinoteatrit; kontsert- ja loengutesaal; raamatuhoidla. Hoone kaks tiiba antakse Varssavi noorte kodanike kasutusse. Raske on isegi kõike loetleda, mis sinna tulevad: laste- ja nukuteater, tehnilised jaamad ja kabinetid, võimlemisaaialid, ujumissassein, mängutoad, akvaariumisaal, talveaod... Hoone varustatakse kiirliftidega, auto-

Klassikute tõlkimisel tuleb silmas pida peale sisu täpse edasandmise, autori stiili ja omapära ka veel selle ajastu koloriiti, milles toimub näidendi tegevus. See seab eriti vastutusrikkad nõudmised tõlkija ette. A. Ostrovski ja N. Solovjovi komöödia „Belugini abiellumine“ tõlkes A. Uksip neid nõudmisi pole suutnud rahuldavalt täita. Tõlkes avaldub tendents rahvapärase, eesti keele reeglitele ülesehitav tõlke asemel krampplikult kinni pidada sõnasõnalisest originaali tekstist originaali sisu ja vormi kahjuks. Näiteks: „что за преступление я сделала“ on tõlgitud „ja mis kuritegu ma olen teinud“ pro „mis kurja ma olen teinud“, „no ära siis sina nuta, see on minu toiming“ pro „ära sina sellepärast nuta, see on minu asi“. Klaase lüüakse kokku „meie tuleviku peale“ pro „tuleviku terviseks“. Sõnasõnalise tõlke ohvriks on langenud laused, nagu: „ärge ennast kitsendage“ pro „ärge laske ennast segada“, „mis on siin imetlusväärset“ pro „mida on siin imestada“. Vaevalt alljärgneva lause mõte suudab venepärase konstruktsiooni tõttu kuulajani jõuda: „Ja sain ei millekski, mitte millekski, ei paremaks igasugusest kurjategijast ja igasugusest austust.“

Tegelaste iseloomustamine on sõnasõnalise tõlkemeetodiga muidugi võimatu. Nii on tõlkes täiesti kaduma läinud vana. Belugini iseloomustav kõne. Rahvapärane, Belugini aega ja iga iseloomustav lause „Захорачишь, так дохотра близко“ on eesti keeles edasi antud värvitu raamatuliku lausega „jääd haigeks, arstid on lähedal“ pro „tuleb tõbi, on tohtrid käepärast“ või midagi taolist. Ka teiste tegelaste kõne on kaotanud tõlkes oma karakterseid jooned. Nii on „gentleman“ Agišini peenutsev maneer, tarvitava „peenemaid“ sõnu tõlkes ohvriks toodud, näiteks „Milline juhm enese kindlus“ pro „aplomb“. Agišini irooniline repliik „Семейная картина“ on tõlkes edasi antud „Kogu perekond“, siin sobiks vastavalt Agišini maneerile üelda „Perekonnaidüll“ ja nii tegelase irooniline tundetoon kui ka karakter oleksid päästetud.

Parem ei ole lugu ka isetegevuslavade repertuaari minevate näidendite tõlgetega. Kirjastuse toimetajail on tulnud lühinäidendite tõlgetega suurt vaeva näha, seega on suuremad keelelised konarused ja mõttevassingud trükiis ilmunud teostes kõrvaldatud. Kuid teose stiili, tegelaste karakterit, dialoogi isearasusi ei suuda juba taastada ükski toimetaja, kui need on tõlkes kaduma läinud. Sile raamatulik individualiseerimata keel on iseloomulik enamikule lühinäidendite kogumikele, mis on ilmunud Rahvaloomingu Keskamaja toimetusel.

Vastutus draamateoste tõlgete kvaliteedi eest lasub eeskätt EN Kirjanike Liidul ja ENSV Kunstide Valitsusel. Mõlemad organid on seni sellesse küsimusse suhtunud lubamatu ükskõiksusega. Viimase ajal on ainult üks kirjanik, A. Jakobson tegelnud näidendi tõlkimisega („Laul armastusest“). Teised on jäänud selles suhtes passiivseks. Tõlkeid on lastud teha juhuslikel, kirjandusest kaugel seisval inimestel. Selle tagajärjel ilmuvad ja saadetakse sageli teatrilavadele tõlkeid-käsitööd või haltumata tõlkeid, mis moonutavad originaali. Sellisele praktikale tuleb teha otsustavalt lõpp. Kahju on riigi rahast, mis alaväärtuslike tõlgete eest välja makstakse, veel suurem on kahju aga sellest, et kultuurivaradega käiakse ümber nii hooletult. Ka teatrid peavad siin üles näitama suuremat nõudlikkust ja loobuma madalakvaliteedilistest tõlgetest.

Nõukogude töötaja ootab õigustatult, et vennasrahvaste dramaturgia paremad teosed kõlaksid lavalt nende täies jõus ja ilus, et nad annaksid adekvaatselt edasi sügava ideoloogilise sisu ja valmistasid tõelise kunstilise elamuse,

H. Lumet

NÕUKOGUDE KIRJANDUSE UUDISTEASEID

Andreï Upiti uus romaan

A. GRIGULIS

„Valgusekiir pilvede vahelt“ on Andreï Upiti uus romaan pealkirja. Romaan ilmus hiljuti Läti Riikliku Kirjastuse väljaandel läti keeles. Uue teose „Valgusekiir pilvede vahelt“ kesketeks kujudeks on mitmed tegelased Upiti romaanist „Haljendav maa“, kuid mõlemad teosed on teineteisest süžeeselt sõltumatud.

„Haljendava maa“ lõpupeatükid viivad lugeja selle perioodini, kui Läti küla proletariaad ja poolproletaarsed massid kapitalistlike suhete arengu tagajärjel siirduvad linna — tehastesse ja vabrikutesse. „Valgusekiir pilvede vahelt“ annab pildi suure tööstuslinna — Riia — elust mõõdunud sajandi üheksakümnendail aastail, millal toimus proletariaadi ärkamine, tema tulek ajaloo areenile ja teravnes klassivõitlus.

Andreï Upitil, kes sellest võitlusest aktiivselt osa võttis ja kes suurepärase tunne läti ühiskondliku mõtte arenemise ajalugu, on õnnestunud oma uues romaanis õigesti ja sügavalt kajastada kõiki neid keerukaid ajaloolisi protsesse.

Romaani peategelaseks on proletariaat. Tema määrabki teose süžeejoone arengu.

Me näeme, kuidas töötavad rahvahulgad koonduvad organiseeritud võitluseks, kuidas nad võitlusest oma tuleviku eest kapitalistlikult korra vastu. Andreï Upit ei kasuta ajaloolisi ülevaateid. Ta avab kõike toimuvat kunstniku vahenditega, reljeefselt näidates inimeste elu, võitlust ja kannatust.

Autor tunneb hästi vana töölis-Riia. Lugeja silme ette kerkitab agul, kuhu eksploateerijad on surunud need, kelle tööviljast nad elavad. Suure kunstilise jõuga kujutab kirjanik tööliste elu: kitsad õhuvaesed eluruumid, vilets toit, alalisel ähvardav tõppuudus.

Romaan lõpeb 1899. aasta sündmustega, kui džuudivabrikus alanud streik mõne päevaga haarab kogu Riia. See on läinud läti rahva revolutsioonilise võitluse ajalukku „Riia mässu“ nime all. Valgusekiir paistab läbi kapitalismi tumedate pilvede. Töörahva edasine tee on selge, ja proletariaat ei kaldu enam kõrvale sellelt teelt, sammudes täieliku võiduni Andreï Upit näitab, kust tuli see valgus see jõud, mis äratas läti proletariaadi ühisele võitlusele. Vene tööliklass, Venemaa revolutsiooniline proletariaat sirutas oma seltsimehekeha ja kutsus läti töölisel ühisele võitlusele.

Proletariaat ei esine romaanis ühepalgeline, kiutuva massina. Mitmekesised, reljeefselt välja joonistatud karakterid loovad võitleva rahva kunstiliselt tugeva kuuju. Eredalt ja haaravalt on näidatud juhtivate tegelaste saatust. Julgelt ja kartumatult astuvad võitluse teele Anna ja Andreï Osis. Igavene töotsija Andr Kalviz jõuab äratundmisele, et eduka võitluse üheks eeltingimuseks on teaduse relv. Mehiliselt võitleb lõplikult hukkamise vastu töötü Padeg. Unga, kes vabrikust välja heidetakse, säilitab surmatunnini oma hingelise jõu. Tema tütar Veronika on üks kõige heledamaid ja meisterlikumalt maalitud noortekujusid kogu läti kirjanduses. Illegaalse ringi organiseerija David Bundza sarnaneb vägimehega, kelle jaoks pole olemas ülepääsmatuid takistusi. Tähendusriikas on hoolikalt väljaajoonistatud vene seltsimehe, põrandaaluse organiseerija Ostrovski kuuju.

Need ja paljud teised töölikarakterid on avatud veevates piltides, mis viivad lugeja ajastu konkreetsesse, reaalsesse ellu. Upit maalib väiksemategi üksikasjadeni välja oma tegelaste jooned, iga liigutuse, iga olustikulise detaili. Kui autor viib meid hõredasse männimetsa Agensgalnis, kus töölisel vedavad oma pühapäevast puhkust, siis ei näe lugeja mitte ainult neid inimesi, ei kuule mitte ainult nende individuaalset kõnet, vaid näeb ka valgust ja varju valgeliival, jalajälgi pehmel pinnal ja kuuleb tuule sahinat okastes.

Kui aga autor näitab tööliste massidemonstratsioone, näiteks „Riia mässu“

ohvrite matuseid, siis siirdub ta individuaalsete karakterite ja portreede joonistamiselt rahvahulkade, kollektiivi portree maalimisele, pannes sellesse lüürismi ja sügavat paatost.

Läti ühiskondliku mõtte ajaloos oli väljapaistev koht progressiivse intelligentsi liikumisel, mis sai nimeks „Uus Vool“. Teatav osa revolutsioonilis-demokraatlikust intelligentsist moodustas „Uue Voolu“ vasakpoolse tiiva. Nad tutvusid marksistlike ideedega ja töötasid hiljem aktiivselt sotsiaaldemokraatlikus parteis „Uue Voolu“ vasakpoolne tiib etendas tähelepandavat osa proletariaadi poliitilisel äratamisel, propagandis ja populariseerides „Dienas Lapa“ („Päevaleht“) lehekülgedel marksismi ideid. Teise tiiva moodustasid liberaalitsevad haritlased.

Andreï Upitil on hiilgavalt korda läinud näidata „Uue Voolu“ liberaalset tiiba. Väga iseloomustav on advokaadi abi Kula kuuju. Nagu paljud teisedki „Uue Voolu“ parema tiiva esindajad, külastab ta tööliisõhtuid, jutustab töölistele niisutussüsteemist Vaia-Roomas või teistest poliitilistest ükskõiksest asjust. Ka selle „valgustaja“ edasine saatus on tüüpiline. Ta muutub tööliiskumise avalikuks ja julmaks vaenlaseks.

Andreï Upit paljastab kunstniku-realisti jõuga „Uue Voolu“ liberaalse rühma. Kahjuks on Upitil vähem õnnestunud näidata vasakpoolset tiiba, mis etendas nii suurt osa Läti tööliklassi poliitilises arengis.

Kõigist selle rühma esindajaist on kõige rohkem tähelepanu pühendatud Läti esimesele revolutsioonilisele poeedile Eduard Veidenbaumile. Veidenbaumi kuuju on maalitud sügava sise-mehe soojusega. Kuid Veidenbaum suri juba „Uue Voolu“ tegevuse algul. Romaani teises osas elab ainult tema luule.

Romaanis on tähtis koht antud Rainisele. Neil aastail, mida Upit kirjeldab, polnud Rainise nimi veel võtnud laialdast populaarsust. Revolutsioonilise poeedina sai ta laialdaselt tuntaks alles luuletuskogu „Sinise õhtu kauged kujud“ ilmumisel (1903). Kuid kirjeldataval perioodil oli Rainis aktiivselt tegev toimetajana ja „publististina“. A. Upitil oli võimalus anda Rainise kuuju tema arenemise perspektiivis, rikkumata ajaloolist tõe. See oleks võimaldanud pilku heita luuletaja-võitleja lähemasse tulevikku ja tugevasti rõhutada intelligentsi revolutsioonilise tegevuse tähtsust. Kuid A. Upit pole seda võimalust kasutanud.

Romaani peakangelasele — proletariaadile — seisab vastas vaenulik leer — kodanlike leer. Upit on kõige rohkem tähelepanu pühendanud niimäetud Riia Läti Seltsile. See loodi siis, kui läti kodanlus oli alles noor ja võitles feodalistlike suhete jäänuste vastu. Selts asus algul progressiivsel positsioonil, kuid muutus varsti reaktiivseks peamiseks kindluseks läti elus.

Läti kodanlike esindajaid kujutades kasutab Andreï Upit üht oma kunstiarsenali kõige tugevamat relva — satiiri. Selles laadis jutustatakse suurest paadistõust, mille korraldas Riia Läti Selts. Siia on kogunenud kõik „paremad perekonnad“ Lugeja eest möödunud üksteise järel realistlikult, satiirilise teravusega joonistatud tüübid.

Andreï Upiti kunstilise meisterlikkuse isearasused on romaanis „Valgusekiir pilvede vahelt“ suuresti edasi arenenud. Me nägime „Haljendavas maas“, et kirjanik armastab üksikuid pilte detailiseerida, üksikasjaliselt peatuda iga karakteril, taotleda, et kirjanduslikus portrees ei läheks kaduma ükski joon, vähimgi varjund. See mõjutab teataval määral jutustuse arengu dünaamikat, seda mõnevõrra aeglustades. Kuna romaan „Haljendav maa“ keskpunktiks oli üks isik — Briivins, siis oli see tema tegevus, mis süžee arengut edasi viis, kuigi aeglaselt.

Romaanis „Valgusekiir pilvede vahelt“ puudub niisugune keskne kuuju. Tööliklassi kuuju sünnib paljudest karakteritest. Igähele neist peatub autor pikalt ja üksikasjaliselt, peene pintsliga maalides välja iga joonekest, iga hingeliigutust. Süžee areng muutub seega veelgi aeglasemalt kui „Haljendavas maas“ Seepärast võib lugejale, kes on harjunud hoovalt areneva tegevusega, Andreï Upiti uus romaan esimestel lehekülgedel tunduda aeglasena, pisiasjadega ülekoormatuna, liigselt mitmes külge hargnevana.

Kuid niisugust kirjanduslikku võtet kasutades saavutab kirjanik teise, väga võimsa efekti. ta maalib selle sõna otsese mõtte.

Juba „Haljendav maa“ näitas Andreï Upiti rikkalikku keelt. „Valgusekiir pilvede vahelt“ tõestab seda omakorda. Kujukas, värviküllane keel juhab kirjaniku luua selgeid reljeefseid joonisusi. Iga üksiku tegelase kõne on tüpi-seeritud olenevalt keskkonnast, milles ta elab, ja subjektiivsetest iseloomujoontest. Teosesse süvenedes jälgib lugeja raugematu huviga tegelaste saatust ja nagu näeb neid oma silmaga.

Kahtlemata võidab „Valgusekiir pilvede vahelt“, see suur kunstiline maal, ling läti rahva võitluses heleda tuleviku eest samuti nagu romaan „Haljendav maa“ lugeja tunnustuse elutõe jõu ja kõrge meisterlikkusega.

VENDLUSE SÜMBOL

Algas Varssavi Kultuuri ja Teaduse Palee alusmüüri rajamine

maatselt reguleeritava kütteseadisega, telefonijaamaga jne.

Ajalugu ei tunne teist niisuguse palee ehitamist ega teist niisugust juhtumit, kus üks rahvas kingib teise maa rahvale säärase palee igavese sõpruse ja vennaliku, rahuliku koostöö märgiks. Varssavi Kultuuri ja Teaduse Palee ehitatakse täiel määral nõukogude materjalidest ja konstruktsioonidest.

Ehituspäigale on saadetud juba mitu tuhat vagunit materjali ja masinaid. NSV Liidust saabus Varssavi ekskavatooreid, buldoosereid, traktoreid, kraanasid, transportööre, betoonisegajaid, metallkonstruktsioone, metsamaterjali, standardmaju, elektritehnoloogilisi sisseseadeid, mehhanismide tagavarasid.

Palee ehitatakse nõukogude inseneride, tehnikute ja tööliste poolt. Varssavisse sõidavad kvalifitseeritud meistrid, nende hulgas Moskva kõrgehituste

töölisid, Lõuna-Uraali masinaehitajad, betoneerijad, armatuuritöölisid, puusepade, elektrimontöörid, monteeriad, lukksepad, freesijad

Varssavi ehitusplatsil käib kibe töö. Kaasaegne suurehitus nõuab suurt hulka abikätisid. Praegu organiseeritakse igasuguseid ladusid, töökodasid, garaaže jne. Kõik need ettevõtted on varustatud eesrindliku nõukogude tehnikaga.

Rööbiti baasiga luuakse ehitajate asula. See sisaldab sada kuuskmünd hoonet, mille detailid on valmistatud Vitebski, Kostopoli ja teiste meie ehituskombinaatide poolt. Ühtlasi ehitatakse kauplusi, klubi, kinoteater, saun, pesumaja, polikliinik ja ambulants.

Ehitusplatsil toimub praegu rusude kõrvaldamine, mis sinna on jäänud hitlerlaste poolt purustatud hoonetest. Seal töötavad võimsad nõukogude ekskavaatorid. Ühtlasi on juba alustatud kõrgehituse alusmüüri rajamist.

Autojuhid

A. Rõbakov. AUTOJUHD. Romaan. Tõlklad P. Maidre. Toimetaja E. Laanekõrb. Eesti Riiklik Kirjastus. Tallinn, 1952. 282 lk. Hind 6.95 rbl.

A. Rõbakovi romaan „Autojuhid“ viib meid omapärasele ja uudsesse keskkonda. Teose sündmustik toimub ühes Okaa äärsel linna autobaasis. Romaani tegelasteks on autojuhid, mehhanikud, treialid, dispetšerid, mitmesugused majandusmehed. Autor näitab, kuidas meie inimesed murravad vanu, igapäevast töömehed ja -norme, kuidas nad rahuldavad iga ülesande lahendamiseks ainult niivõrd, kui võrd see lubab üles seada uut. Teos on sügavalt aktuaalne. See on romaan meie eilsest, tänasest ja homsest päevast.

Meil on palju kutsealasid, mis pakuvad kirjanikele tänuvõlgu ainekult. Kuid kõne all olev raamat ei paelu meie elavat tähelepanu mitte olustikulisel uudsusel, erilisel probleemide asetuse või keeruka intriigi tõttu, vaid esmapoolel oma huvitavate tegelaskujude poolest. A. Rõbakovi kangelased tunduvad meile vanade tuttavana, keda me oleme kohanud tegelikus elus lugematuid kordi. „Meie suur riik keeb ja lainetab, kuid kõikides tema imestamisväärtetest asjadest oled sina, tavaline nõukogude inimene kõige kaunim. Näilikult oled sa lihtne, sinu riietus on tagasihoidlik, sinu kõne siiras, kuid sinu töö, hingestatuna sinu suurest mõtest, ja su mõte, kehatatuna sinu suurest tööst, vapustavad maailma...“ Neis autori sõnades peitub kogu teose ideeline tuum.

A. Rõbakovi kangelased on oma kutseala tõelised entusiastid, kelle töö peegeldab nende vaimset ilu, nende hingeist jõudu, nende andekust. Siin on tehnikavirtuoso Timošin, kes näeb kõikjal meie rikka elu uusi, üha edasiarenevaid vorme. Siin on lihtne transporditööline Koroljov, kelles puhkeb õitselise hülgaorganisatoritallent. Siin on autojuht Djomin, kelle noor süda avaneb usalduslikult kõigele sellele, mis on hea ja ilus. Autor nimetab Djomini õigusega luuletajaks, kellele töö on ülevoolava loomisrõõmu allikas.

Romaani sündmustik ei ole keerukas. Siin ei näi juhtuvat midagi erilist silmapaistvat. Tegelikult aga on autor andnud siin tootmistöö ühe sektori kaudu edasi laia üldistuse kogu meie elust tema tormilises arengus.

Teose keskseteks kujudeks on autobasid direktor Poljakov ja treial Timošin. Kes täidab ühtlasi ka autobasid parteibüroo sekretäri kohuseid. Need kaks kuju kannavad teose ideed ja neile toetub ka romaani süžeealine raskuspunkt. Poljakovi ja Timošini kujudes on palju ühist. Mõlemad vihkavad rutini ja enesega rahulolu. Töö ilma perspektiivita tähendab neile seisakut, tardumust. Nad ei tee oma otsuseid kabinetis. Nad elavad „kollektiivi tihnikus, otse tootmise südames...“ Nad kuulavad hoolikalt kollektiivi häält, jälgivad tähelepanelikult, kuidas inimesed sirguvad, kuidas areneb nende teadlikkus, kuidas „nad kannavad seda teadvust teosesse, töösesse...“ Kuid seejuures peitub Poljakovis ja Timošinis ka palju erinevat. „Kui iga tootmisvõit sünnitab Poljakovi praktilises arukuses rea majanduslikke kaalutlusi, siis Timošin hindas kõigepealt nende kasvatuslikku tähtsust. Kui Poljakov mõistis hinnata uue tähtsust, siis Timošin märkas esimesena seda uut. Kui Poljakov oskas kindla käega purustada kõik takistused uue teel, siis Timošin viis enda järel inimesi seda uut teed mööda. Oletati nad mõlemad peegeldasid ühe ja sama protsessi kaht külge.“ Kirjanik rõhutab õigesti, et novatorlus ei ole üksikute privileeg, vaid et see on meie inimeste ideelise sirgumise ja haridusliku silmaringi avardumise täiesti seaduspärane tulemus. Poljakov, Timošin ja paljud teised romaani tegelased on väljapaistvad kommunistiühendajad, kes ei ole selleks saanud üldöö. Poljakov on endine autojuht, nüüd suure ettevõtte direktor, Timošin alustas treialitööpilasena ja tõusis sama ettevõtte partei- ja juhi. Kõike seda saavutasid nad ainult tänu oma väsimatu tööle. Ja kõik see on võimalik ainult nõukogude ühiskonnas.

„Aruanne — see ei ole marmelaad, vaid arstirohi: mida kibedam ta on, seda paremini mõjub.“ õpetab Poljakov autobasid ökonomisti Popovi, kel on kalduvus aruandele „ilustada“

Raskusi ei tohi karta — need tuleb ületada. puuduste eest ei tohi silmi kinni pigistada — puudused tuleb kõrvaldada, see on nii Poljakovile kui ka autobasid kollektiivi enamikule iseloomustav tõon. Nad on püstitanud endale suure eesmärgi — ehitada remonttöökojad — ja seepärast ei säästa nad oma jõudu selle eesmärgi saavutamiseks. Nad ei unista üksikute vastastiku kiitusega, vaid kritiseerivad julgelt esinevaid väärtusi, ei leida ühiselt abinõusid nende kiireks kõrvaldamiseks. Meelde jäävalt on autor edasi andnud tootmisõnupidamist, kus hargneb elav diskussioon töökojade ülema Gorbjenko, autojuhtide Djomini ja Njura Vorobjova, dispetšer Valja Smirnova ja rea teiste baasi töötajate vahel. Nad jälgivad peremehelikult iga pisiasja, teades, et just neist pisiasjadest ehitatakse suuri. Tabavalt ütlevad Timošin: „Sõdur arvestab lahingurännakul iga kuivikut, iga padrunit; meie padrunit on nüüd rublad, minutid, grammid: meie peksame nendega vaenlast.“

Ja romaani lehekülgedel hargnebki pingeline võitlus — toimub kõige uue võitlus vanaga. See algab juba romaani esimesest episoodist, kus meile vaenuliku kodanliku maailma esindaja Vertilin püüab nõukogude inimeste tervesse ja puhtasse kollektiivi sisse kanda kodanluse roiskumiseetika mürgiseid pisikuid. Vertilini tõeline pale on algul hoolikalt varjatud. Kirjanik avab selle järk-järgult, kuni ta seisab meie ees kogu oma tülgaastavas alastuses. Vertilin on paadunud sul, kes on pugenud vastutavale kohale meie majandusaparatuuris ja teeb seal oma kahjuritööd, kuni teda tabab teenitud karistus.

Vertilini tunduvalt komplitseeritum kuju on autotrusti juhataja Kanunnikov, kellest on kujunenud üldine arvamus kui vilunud majandusmehes. Tegelikult on ta aga häbitu karjerist, kellele on „head vahekorrad ülemusega muutunud absoluutseks eesmärgiks“. Kanunnikov vihkab kõike, mis segab ta rahulikku elu. Kõige rohkem kardab ta vastutust, sest ta on küllalt tark õigesti hindama oma võimeid. Kogu tema tegevus seisneb pugemises, intriigide sepiemises, keelekandmises, enese kindlustamises igasuguste mõeldavate ja mõeldamatute sissekukkumiste vastu. Ta ei salli Poljakovi, sest ta haistab igas oma alluvas ohtlikku võitlejat. Ta mängib suurt ülemust, kuid „vaatab seejuures elule hirmunult läbi eesriiete kitsa pilu“. Kanunnikovi taolisi tegelasi võib kohata siin ja seal veel praegugi. Need on osavad, paindlikud ja hästimaskeerunud vaenlased, kes toituvad kodanliku moraali allikaist, elades parasidina ühiskonna kukil. Vaatamata valedale lauerimisele nad siiski kaua vee peal ei püsi. Kirjanik näitab kujukalt, kuidas elu ise pühib teel kõrvale saasta, mis püüab takistada meie inimeste edasiminekut püstitatud eesmärkide suunas.

A. Rõbakov piisutab oma romaanis halastamatult kapitalismi igandeid, mis on inimeste teadvusest visad kaduma. Siin on näiteks Kassilovi autobasid direktor Sergejev, kelle seljas mülhab rutinisammal ja kes ei suuda sellest iseseisvalt vabaneda, siin on varustaja Smolkin, kes oma kombineerimiskire ja nn „defitsitsete detailide“ jahiga tegelikult desorganiseerib meie majandust, siin on autojuht Maksimov, kes unustab valvuse ja abistab Vertilini tema mustades tehingutes. Kirjanik vastandab neile suurepärasteid, tõelisi nõukogude inimesi, nagu näiteks Njura, Gorbjenko, Valja, ehitusmaterjalide tööstuse valitsuse ülem Trubnikova ja terve rida teisi, kes on andud suure elulisuusega ja kes võidavad peagi lugeja sümpaatia. Romaani üks haravamaid episoodide on autobasid parteibüroo istung, kus arutatakse Maksimovi moraalse languse põhjust. Siin on kirjanik kujukalt näidanud partei ja kollektiivi sooja hoolitsust iga oma üksiku liikme eest. Maksimov on kollektiivi vastu raskesti eksinud. Kuid talle antakse võimalus seda eksimust jälle heaks teha. Ta eemaldatakse kollektiivist, kuni ta ei ole oma vigu ausalt ja puhtsüdamikult tunnistanud. See ei ole karistus, see on karm, kuid vajalik kasvatusvahend, mis päästab põhiliselt ausa seltsimehe lõplikult allakäimisest. Siinkohal peab märkima, et romaani oleks olnud veelgi suurem kõlajõud, kui autor oleks teinud hoolikamat detailide valikut, kui ta oleks kogu teose ulatuses rääkinud meelde jäävate, reljeefsete kujundite abil, kui ta oleks suutnud lõpuni avada kõigi kujude isikupärase karakteri hoogsas tegevuses. Kahjuks läheb autor aga kohati vähema vastupanu teed, piirdudes omapoolsete seletustega või iseloomustustega, mis ei veena igakord lugejat. Seetõttu jäävad mõnede tegelaste (näiteks Ljubimovi) kujud kuidagi ähmasteks, laialivalguvateks, mida oleks saanud aga vältida nende kindla ülesande andmisega teose üldises süžeealises arengus. Praegu ei ole nende sisestamine õigustatud ja nad mõjuvad liigsetena. Ainult riivamisel on autor puudutanud ka oma kangelaste elutingimusi, nende huvisid ja harrastusi, nende omavaheisi suhteid väljaspool töökohast.

Kokku võttes tuleb alla kriipsutada, et A. Rõbakovi romaan on sisuliselt ühe ja kaalukas teos. Ta haarab sügavalt meie kaasaegsesse ellu, näidates jõuliselt meie inimeste avarat sisemaailma, nende unistusi ja arenguperspektiive, nende loovat tööd rahu nimel, meie särava ja kauni homse nimel.

A. Roolait

Gaulupäevad rajoonides

Pilt Haapsalu rajooni rahvakunstiõhult ja laulupäevalt: vasakul Suure-Rõude rahvamaja solist E. Juntis esinemas lehepillil, paremal ühendatud naiskoor

Rahvapidu Haapsalus

28. ja 29. juunil toimus Haapsalu rajooni II rahvakunstiõhtu ja laulupäev. Võrreldes möödunud aastaga oli kollektiivide arv tunduvalt kasvanud. Kevadine rajooni küla kunstilise isetegevuse ülevaatus aitas tõhusalt kaasa uute kollektiivide tekkimisele ja kunstilise taseme tõusule.

Rahvakunstiõhtuks 28. juunil kogunes Haapsalu lüdesse lossiparki tuhandeid linna ja rajooni töötajaid. Peoplats oli pidulikult kaunistatud loosungite, riigijuhtide portreed ja lippudega, jättes meelde jääva ja kauni mulje.

Rahvakunstiõhtu algas ligi 500 esi- neja rongkäiguga. Külalistena võtsid rahvapeost osa Hiiumaa rajooni rahvantsukollektiivid.

Avasõna järel kõlasid ühendkooridelt Aleksandrovi „Kantaat Stalinist“ ja Dunajevski „Laul kodumaast“. Need rahva armastatud laulud esitati A. Nurme ja M. Siiaju juhatusel laialaardeliselt, vajaliku dünaamika ja pingega.

Suurema osa rahvakunstiõhtust täitsid rahvatantsud. Mitmedki neist jätsid kõigiti meeldiva mulje. Kollektiivd suutsid avada nendes peituvat omapära, saavutada ansambliisist ühtsust. Sellisteks olid segakoori ja rahvapilliorkestri saatel esitatud „Vändra polka“, N. Taarna seadud valgevene neidude tants „Bulba“, M. Lasmani seadud läti tants „Lõke“ ja eesti rahvatants „Jooksupolka“.

Vähetülevaks ja tuimaks jäi aga ühendatud rahvatantsukollektiivide poolt rahvakunstiõhtu avatantsuna esitatud „Kalamies“ Tempolt oli see liiga aeglane. Tantsu paiknemise ja hargnemise erinevate kombinatsioonide poolest üksluine Just „Kalamies“ aga pakub hästi võimalusi mitmekesiste tantsulise joonistega tantsu kunstiliseks väljakujundamiseks. Huvitavam ja mitmekesisem oli selles suhtes „Oige ja vasemba“.

Kahjuks oli aga rahvakunstiõhtul ka tantsutekandeid, mis ei rahuldanud. Ebahülaselt, liikumisjärjestuse vähesel tundmisega esitati H. Mikkel seadud „Lina“, karjala-soome rahvatants „Niidurill“ ja T. Ustinova seadud „Kolhoosipolka“. Mõned tantsud jällegi ei pääsenud küllaldatakse mõjule liiga vähesel osavõtjate arvu tõttu, sest mitte kõik kollektiivid polnud selgeks õppinud tans olemaid tantsu. Nii esitati U. Toomi seadud „Kolhoositants“ ainult kahe

Kingissepa rajoonis

28. juunil Kingissepas toimunud rahvakunstiõhtul esines rohkelt rahvatantsijaid, pillimehi, lauljaid. Külalistena võtsid pidustustest osa Orissaare rajooni Piiri rahvamaja segakoor, kelle ettekannet Dunajevski „Lõike“ laulu- ga“ pälvis kuulajate sooja tänu. Huviga jälgiti Kingissepa koolinoorte puhkpilliorkestri ettekannet V. Tünderi juhatusel ja Kingissepa kultuurimaja naisvokaalansambli esinemisi. Rahvakunstiõhtul esinesid ka Pihtla rahvamaja naisvõimlejad. Vaheldust pakku- sid rahvalikud jõu- ja osavusmängud.

29. juunil avas laulupäeva Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee esimees A. Knuut. Peokõnega esines EK(b)P Kingissepa Rajoonikomitee sekretär A. Luuk. Kooride esinemisi juhatasid V. Tünder, J. Aavik, S. Part, H. Kuusk, puhkpilliorkestrid I. Fadejev. Eriti tublilt esinesid laulupäeval meeskoorid.

Soojal võeti vastu Kommunismi kolhoosi vokaal-instrumentaalsambli esinemine J. Tõkmani juhatusel. Laulupäeva pidustuste raames pak- kus külakosti Kingissepa Suvetaatris RAT „Estonia“ kunstnikebrigaad.

Kose rajoonis

Kose rajooni laulupäevast võttis tänavu osa ligi 1500 lauljat, mängijat ja rahvatantsijaid. Kuulajaid oli kogune- nud ligi 6000.

Kooride ettekandeid juhatas külali- sena Eesti NSV teeneline kunstitegela- ne K. Leinus. Külalistena olid laulu- päeval ja rahvakunstiõhtul kaastegevad naaberrajoonide kollektiivid ning Tõenduskooperatsiooni Kultuuribasi puhkpilliorkestrid, nais- ja meeskoor. Vabaõhuetenduseks esitas Rakvere Teater V. Grossi näidendi „Suures perekonnas“.

rühma ja E. Loo „Heinal“ kolme rühma osavõtul.

Rea tantsude juures (T. Ustinova „Kolhoosipolka“, U. Toomi „Kolhoosi- tants“ ja „Uus labajalg“) kordus üks ja seesama puudus — valesti valitud, andud juhul liig aeglane tempo, mille tõttu neid tantsu iseloomustav noorus- lik elurõõm ja hoog ei pääsenud täiel määral mõjule. Osalt oli siin süüdi or- kestrisaate paindumatus.

Rahvatantsukollektiivide ettekanne- tes ilmnenuid nõrgad kohad olid tingi- tud vähesest ettevalmistusest, eelproo- vide tähtsuse alahindamisest. Pole min- git kahtlust, et hoolsama tööga suudak- sid Haapsalu rajooni rahvatantsijad pakkuda hoopis rohkem viimistletud ja sisukamat esinemist.

Rahvakunstiõhtu mitmekesisest ka- vast paistis välja kunstiküpe ettekan- de poolest Haapsalu Pedagoogilise Kooli naiskoor Aade Nurme juhatusel, kes kandis ette tšehhi rahvalaulu „Voola vesi“ ja M. Härma „Ei saa mitte vaiki olla“.

Vaheldust pakkusid Rannamõisa külanõukogu Rõude rahvamaja linnu- laulude imitaatorite Elise ja Valve Juntis ettekanded, kus ei puudunud sa- tiiri- ja humorelemente kohaliku elu ainetel. Huvitavad olid rahvapillimän- gjate-solistide Sutlepa külanõukogu Kalinini-nim. kolhoosi 80-aastase kan- neldaja Heinrich Tilga, põispillimängija Elmar Tõntsi ning mollpillimängija Karl Laia esinemised. Rahvapilliorkestri (juh. T. Paomets) esitusess jättis hea mulje O. Lepalaane „Kolhoosipolka“ ja J. Zeigeri „Simuna pilliugu“. Meeldi- valt esinesid Haapsalu Pedagoogilise Kooli laulusolist Silmi Oliemaa ja Pa- livere rahvamaja naisansambel.

Kahjuks polnud rahvakunstiõhtu läbiviimise organisatsiooniline külg küllalt hoolikalt läbi mõeldud. Juba lava ja kuulajate asetusega polnud kõik korras, sest enamik pealtvaatajaid võis ainult kuulata, mitte aga jälgida lavat toimuvat. Soovida jättis ka translat- sioon.

29. juunil toimunud laulupäevast võttis osa ligi 1600 lauljat-mängijat, nende seas külalistena Hiiumaa rajooni nais- ja meeskoor ning Märjamaa sega- koor.

Laulupäeva avas Haapsalu rajooni TSN Täitevkomitee esimees K. Frel, peokõne pidas EK(b)P Haapsalu rajooni- komitee sekretär L. Thalberg.

A. Nurme juhatusel ühendatud koo- ride poolt hoogsalt esitatud E. Arro „Rahulaul“ lõi algusest peale hea kon- takti kuulajatega, mis ettekannete kestel aina süvenes.

Eriti tublilt esinesid laulupäeval rajooni naiskoorid Aade Nurme ja Aasa Ellerheina juhatusel (N. Levi „Karjala laul Stalinist“, S. Tulikovi „Laul Vol- gast“). Nooruslikult kaasakiskuvalt mõ- jusid mudilaskoorid A. Ellerheina ju- hatusel. Eriti soojalt võttis kuulajas- kond vastu A. Velmeti seatud „Mutio- nu peo“.

Kiituväärt on, et rajooni laulupäe- vaks suudeti välja tuua ligi sajaliikme- line meeskoor, mis annab tunnistust meeskoorilaulu viljelemise tõusust ra- joonis. Hästi kõlasid koori ettekandes S. Tulikovi „Sõjatuld ei luba läita“, V. Kapi „Kajakas“ ja B. Kõrveri „Meeste laul“. Dirigent T. Paomets peaks aga lahti saama liigselt kuivast, staatilisest juhatamisviisist.

Segakooride esinemised M. Siiaju, E. Tellase ja A. Nurme juhatusel rahul- dasid, kuid tunda andis meeshääle suhteline vähesus. Parema ja tervikli- kuma mulje jättis segakooride ettekan- netest ukraina rahvalaul „Lai Dnepr“. Puhkpilliorkestrite ettekandeid Pärt Ellerheina juhatusel olid paremad E. Kapi „Muistne marss“ balletist „Kalevi- poeg“ ja R. Ploomi „Põimik nõukogude rahulauludest“. Ettekanded kannatasid aga üldiselt intonatsioonilise ebapuh- tuse all. Sageli jäi märg hõredaks, mille põhjuseks on orkestrite mitte- täielik komplekteerimine. Rajooni kul- tuurharidusala töötajail tuleks pöörata tõsis- tähelepanu puhkpillimuusika arendamisele, tuleb täis komplekteeri- da olemasolevad orkestrid, luua juurde uusi.

Soojal võeti kuulajaskonna poolt vastu Hiiumaa rajooni Kärda kultuuri- maja naiskoori esinemised sm. Pärn- salu juhatusel. Selle üle neljakümne- liikmelise naiskoori ettekanne jättis kõigiti kunstiküpe mulje.

Üldiselt hästi õnnestunud laulupäev lõppes S. Tulikovi „Nõukogude noorte marši“ hoogsas ettekandega. Ohtul oli lossipargis vabaõhuetendus. Haapsalu kultuurimaja näitering lavas- tas A. Hindi romaani „Tuuline rand“ dramatiseeringu (A. Särev ja R. Kalk). Huvitavat etendust, mida võib julgesti eeskujuks seada teistelegi isetegevusla- tel, jälgis paarituhandeline vaatajas- kond.

J. Raude

Loksa rajoonis

28.—29. juunil toimunud laulupäev kujunes Loksa rajooni rahvale suureks pidupäevaks. Suurepärane ilm ja loo- duslikult kaunis pidukoht meelitasid kohale hulgaliselt töötajaid jälgima ligemale 1300 rajooni- ja külalis- isetege- vuslase ettekandeid.

Rahvakunstiõhtu kunstilised ettekan- ded algasid V. I. Lenini nimelise kol- hoosi liikme sm. Nõlvaku esitatud lee- luga. Järgnesid ettekanded valik-sega- ja naiskooridelt. Meeldiva mulje jätsid mudilaskooride ettekanded.

Huviga jälgiti deklamaatorite, rahva- pilli- ja laulusolistide ettekandeid. Võsu rahvamaja solisti sm. Viisimaa kandle- soolod ja Sagadi rahvamaja naiskvart- eti ettekanded kutsusid esile publiku kestva aplausi. Üldise tunnustuse osali- seks said ettekanded rahvatantsu valikrühmadelt ja kunstiline võime- mine VSU „Kalevi“ Loksa naisvõimle- jail.

Rahvakunstiõhtu möödus ladusalt. Kava oli koostatud mitmekesiselt, oleks aga soovinud kuulda veel rahva- pilliorkestritelt iseseisvaid ettekandeid, samuti näha jõu- ja osavusmänge.

29. juunil toimunud laulupäeva ava- lauludeks olid ühendatud kooridelt puhkpilliorkestrite saatel esitatud V. Muradeli „Hümn Moskvale“ sm. Madiso juhatusel ja G. Ernesaksa „Laul Stalinile“ sm. Voogaiu juhatu- sel. Mudilaskoorid sm. Lepnurme juha-

tusel oma ettekannete värskusega said publiku elava aplausi osaliseks. Hästi esinesid ka naiskoorid. Nõrgemaks jäid laste- ja segakooride ettekanded. Segakooridel andis tunda meeshääle vähe- sus. E. Kapi „Laul Leninist“ ettekandel ilmnis nii koori kui orkestri puudulik ettevalmistus

Mitmed rahvatantsijate poolt (juh. sm. Anderson) esitatud eesti ja vennas- rahvaste tantsud tulid kordamisele. Külaliskollektiividest esinesid laulu- päeval Tapa ja Rakvere ühendmees- koorid sm. Veevo juhatusel.

Ohtul andis Villandi „Ugala“ vaba- õhuetenduse A. Hindi „Tuulise ran- naga“.

Möödunud laulupäev ja rahvakunsti- õhtu näitasid, et Loksa rajoonis pööra- takse tõsis- tähelepanu isetegevuse vil- jelemisele. Kuid positiivsete tulemuste kõrval tõendasid pidupäevad, et rajooni pole kaugeltki ära kasutatud ole- masolevaid võimalusi kunstilise isete- gevuse veelgi jõudsamaks arendami- seks. Laulupäeval ei esinenud rida kollektiive, kes võtsid möödunud aast- al sellest osa Laulupäeva ettevalmis- tamisse ei suhtunud vajaliku aktiivsusega kogu laulupäevakomisjon. Mingit abi peaproovide läbiviimisel ei osat- nud laulupäeva üldjuht sm. B. Tiinno, kes muide ei ilmunud laulupäevalgi kohale

E. Kari

Lihula rajoonis

Hulgaliselt kogunes 29. juunil töötajad Lihula kultuuriparki Laulupäeva avalauluna kandis ühendkoorid ette G. Ernesaksa „Laulu Stalinile“. Laulud vaheldusid rahvatantsudega. Tõõs karastunud nõukogude ühiskonna noo- red ehitajad kirevais rahvarõivais esi-

tasid meelde jäävaid eesti ja vennas- rahvaste tantsu. Kollektiivide kõrval esinesid laulupäeval ka solistid. Ohtul esitas Lihula kultuurimaja näitering A. Korneitsuki näidendi „Platon Kretset“.

Laulupäev lõppes rahvapeoga.

NÕUKOGUDE JA INGLISE

Praegu Moskvas viibivad inglise kirjanikud organisatsiooni „Kirjanikud rahu kaitsel“ liikmed kohtasid 1. juulil nõukogude kirjanikega

NSVL Nõukogude Kirjanike Liidu peasekretäri kohusetäitja A. Surkov lausis külalistele sooje tervitussõnu. Kohtamisel viibisid inglise kirjani-

KIRJANIKE KOHTAMINE

kud Alfred Coppert, Douglas Young, Naomi Mitchison, Arnold Kettle, Doris Lessing ja Richard Mayson. Nõukogude kirjanikud S. Marsak, B. Polevoi, I. Novikov, S. Mihhailov ja G. Nikola- jeva, A. M. Gorki nim. Maailmakirjan- duse Instituudi direktor prof. I. Anis- simov jt.

JUHAN SCHMUUL

Mõtteid
Hikmetit lugedes

KIRI KOLLEEGIDELE

Kui sul on armastust rubla eest, raisata
kopikalena seda ei saa.
Kui sul on vihkamist rubla eest, paisata
seda käibele vahetusrahana
ei tohi, ei saa.

Täagi teravust kaotamata.

nii minul kui teil

viha,

tervena,

jaotamatult,

praegu vaja on meil.

Napalpommid, bakterid, Kotšedo,

mõrvad,

mõrvad on lõputas reas.

Ameerika mündrites tapab ning poob

valge elajas vange Koreas.

On dollar ta isa, surm on tema vend,

filosoofiaks on tal sadism.

Hirmsalt, tardumapanevalt avaldab end

moodne leepa —

amerikanism.

Sellest rääkida — raske on seegi.

Oudus ängistab inimest.

Loed ja imestad —

mõned kolleegid

naljateema on teinud sest.

Samal ajal kui miljoneid pünneb,

sureb, tapetud barbareist,

kuhjub värssides standardrime

surmast, karkust ja bakterist:

„Täi — käi.

Kirbukindralid, oidu ja roidu.

Oota, varsti Korealt saad sa toitu —

täl — käi.”

Maad püütakse tappa paljaks.

Ameerika surm luurab maad.

Mille üle te teete nalja?

Kust see kirpude palang?

On see viha või vahetusraha?

Vihkamine või surrogat?

Teemast aru te saada ei taha

või lihtsalt —

ei saa?

Read ja riimid on siledalt rivis.

Otsid viha —

niipalju sa saad,

nagu oleks visanud kivi

naabri aknasse huligaani

Ma tean, pole kerge me rada.

Meilt nõutakse verd, mitte vett.

Eluviikajaid vihkama õpetada

võib meid vihane, kirglik Hikmet.

Näed mõrskaid, näed nende rada,

nende eelkäijad kohtad sin.

Kuidas nendele läheneda?

Võtke lunetus „Pierre Loti”:

„Aga sina,

kirjanik Pierre Loti!

Nagu tüüfusetai

katsud sa roomata meie tõmmul nahal.

Kuid isegi tõi on melle lähem

kui sina, prantsuse ohvitser.

— — — — —

Ja kui ma uskusin, et hing

on suuremat väljaspool ihuhoonet,

siis idamaa vananemise päeval

ma poeksin risti

sinu liiderliku

äritseja hinge

Stambuli väljakul!”

See on viha, mis pekslevas leegis

nende hurjaste kannul käib,

kes roomavad meie planeedil

ringi —

nii nagu tüüfusetaid.

See on viha!

Kui maailm on ohus,

Siidkindad me kanda ei või!

Lüüa mõrskaid — see meie kohus,

nii nagu Hikmet neid löi!

*

Tean, ei valdlete —

tardunud piirid

meie ette sa sead.

Mida ründad?

Head žanri — satiri!

Satiri aga olema peab.

Kus on teil satir?

Hädavaevalt

pehme huumori kätte saab siit.

Nii kaugel kui maa on taevast

nendest lauludest seisab satiri!

Ja kes kunagi istuvad mestis

karmi rahvaste kohtu ees —

nalle kolm päeva kodust aresti

annad sina, poeet-kolleeg!

Napalpommid, bakterid, Kotšedo.

Mandunud elajas inimest sõtkub.

On sul põlevat viha — see välja toel

on õlgus?

On, kurat võtku!

Täagi teravust kaotamata,

nii minul kui teil

viha tervelt, jaotamatult

praegu vaja on meil!

K. S. STANISLAVSKI NIMELISE MOSKVA DRAAMATEATRI KÜLALISSETENDUSI

„GRIBOJEDOV“

K. S. Stanislavski nimelise Moskva Draamateatri esimene etendus paelus Tallinna avalikkuse kõige ulatuslikumat tähelepanu S. Jermolinski näidend „Gribojedov”. mille teater lavastas, jutustab suure vene kirjaniku elust. Teatavasti hukkus Gribojedov traagiliselt saadiku ametikohal Iraanis. See oli tingitud Nikolai Käske täitva Peterburi salakavalaist õukonna-intriigidest, samuti rafineeritud diplomaatilisest avantüüridest, mida arendas inglise missiooni ülesandel missiooni arst dr. McNeil. Autoril on õnnestunud näidata Gribojedovit tema hingelises seoses dekabristidega, tuua täies sügavuses esile tema sõprust kuulsale vene kindrali Jermoloviga ja kujutada geniaalse poeedi-patrioodi, vene kirjanduse ühe parima suurteose „Häda mõistuse pärast” looja mitmepalgelist karakterit.

Näidates Gribojedovit kui vene patriooti-kodaniku, kes on kogu hingest usust kodumaale ja rahvale, toob autor esile poeedi sügavalt lüürilise meelelaadi tema isiklikus elus ja üllas armastuses oma elukaaslasel Niina Tšavtšavadze vastu.

Gribojedovi kuju mõtestatakse lahti taustal, mis iseloomustab Nikolai reaktiooni sünged päevi. salongi- ja suurilma-intriige ning keerukaid rahvusvahelisi suhteid, milles tol ajastul esimest viiulit mängis Inglismaa, kes püüdis kindlustada oma mõju idas.

Ent autoril on täiel määral õnnestunud ainult kaks kuju: Gribojedov ja Niina Tšavtšavadze, ning nimelt need kujud ongi lavastuses juhtivad. Neid osi kehastavad andekad näitlejad äratavad pälvitud tähelepanu.

Lavastuse näitejuhid Vene NFSV rahvakunstnik M. Jansin ja T. Kondrašev on sooritanud suure ja huvitava töö, luues Nikolai ajastu õhkkonna ja näidates jõuliselt lavastatud stseenides

progressiivse mõtte kokkupõrkamist reaktiooniga.

Sel taustal jääb meelde kujukas esimene pilt — Gribojedovi vangistamine ja tema hüvastijätt Jermoloviga, samuti stseen ülekoolimisest uurimiskomisjonis huvitavalt lahendatud lavalise paigutusega (eriti suurvürst Mihhail Pavlovitši kuju osas, keda valgustab kamin).

Huvitavalt on lahendatud stseen Bulgarini juures.

Suure kunstilise üldistuse saavutavad näitejuhid Gribojedovi stseenis Niinaga Ahverdova majas, ja eriti õises stseenis Niinaga, kui Gribojedov istub temaga koos vaibaga kaetud diivanil ja vaatab kõrgele mäele. Gribojedovi sõnad kõlavad testamendina, kui ta palub naist teda matta nimelt sellele mäele.

Jõuliselt, suure kunstilise taktitundega on lahendatud kaks viimast pilti, kus teater lihtsate, kuid sügavalt draamatiliste vahenditega saavutab suure mõjuvuse.

Osatähtjade hulgas pälvib kahtlemata esikoha väga andekas näitleja L. Gritsenko, kes esitab Niina Tšavtšavadze osa. Ennekoike tuleb märkida, et L. Gritsenko on suure lavalise võlu ja kunstilise sügavusega näitleja. Kuju, mille ta on loonud, on poeetiline algusest lõpuni. Kunstipäraselt ja peenetundeliselt esitab Gritsenko Niina kuju tema kasvamisest tütarlastest naiseks, kes valmistub saama emaks ja kaotab sel ajal südamest armastatud inimese. Armastuse Gribojedovi vastu toob Gritsenko esile mingite tahumatult poeetiliste joontega, ja sellega seoses on raske unustada stseeni, kui Niina läheb ära, lahkudes Gribojedovist, ja sulle aeglaselt ukse. Suure tagasihoidlikkusega ja ühtlasi traagilise jõuga mängib andekas näitleja viimast vaatus.

Niina Tšavtšavadze osa esitust Gritsenko poolt võib pidada suure teatriõpetaja K. S. Stanislavski kasvandike põlvkonna näitleja-meisterlikkuse üheks silmapaistvaks saavutuseks.

Näitleja B. Levinson esitab huvitavalt Gribojedovi osa, luues helge, sihikindla ja reljeefse kirjaniku-patrioodi kuju. Ent tahaksime kuju staatikat veidi pehmendada — eriti tema lüüriliste omaduste osas. Selles mõttes on osa esitatus veidi kuivalt ja skemaatiliselt. See ei vähenda aga osa kallat tehtud töö suurust.

Lavastusest jääb meelde Jermolovi kuju, mille on huvitavalt lahendanud näitleja L. Krugljak. Silmapaistvat komöödialikkust annet demonstreerib näitleja I. Kozlov Aleksaša osas. Tema esituses on palju elavat, kujukart siirust. S. Martjanov doktor McNeili osas loob rahvusvahelise seikleja, salakuulaja ja Gribojedovi-vastaste intriigide seipitseja komplitseeritud kuju. Tema intriigid viivadki Gribojedovi hukkamisele.

Meelde jääva Faddei Bulgarini kuju loob näitleja N. Baženov.

Tervikuna näitas lavastus andekat ansambli ja tervet rühma näitlejaid, kes on loonud väikestest osadest meelde jäävaid kujusid. Seda võib öelda Nesselrode (B. Lifanov), Bludovi (N. Semjonov), Maltsevi (P. Glebov) ja Dašenka (I. Preis) kohta.

Hellilooja K. Moltsanovi muusika on paeluv.

Nappide vahenditega avaldab jõulise mulje teenelise kunstitegelase, Stalini preemia laureaadi B. Volkovi lavakujundus.

Teater esitas tarviliku suurejooneliselt ja ideeliselt sihikindla lavastuse, millele sai osaks sümboolik vastuvõtt Tallinna avalikkuselt.

A. Viner

Muljeid „Boheemi” lavastusest RT „Vanemuises”

Äsjalõppenud teatrihooaja viimase ooperilavastusena esietendus hiljuti RT „Vanemuises” Giacomo Puccini (1858–1924) ooper „Boheem” (G. Giacosa ja L. Illica libreto Henry Murgeri romaani järgi).

Ooper „Boheem” on kirjutatud 1896. a., s. o. ajastul, millal Itaalia kirjanduses ja kunstis muutus valitsevaks naturalismile toetuv suund, mida tunneme verismi all. Võimetuina mõistma ühiskonna arengu seaduspärasusi, klassivõitluse olemust, kuldusid veristid sotsiaalsete konfliktide lahendamise püüetel lõpptulemusena pessimismi ja fatalismi. Ooperiloomingu alal on veristidele omane sotsiaalsed motiivid hülgamine või retuseerimine. Nende loomingulise karakteristseteks joonteks on liialduseni kalduv dramaatiline ekspressiivsus, armastuslührika üliküllus ja sageli pinnalilustratiivne muusika.

„Aratada huvi, üllatada ja tekitada meeleliigutust” — sellistena püstitas Puccini, üks verismi silmapaistvamaid esindajaid, oma esteetilised ülesanded.

Kuigi Puccini tügevaimaks küljeks on sügav emotsionaalsus, meloodiarikkus, jääb ta muusika siiski kohati passiivselt lüüriliseks, kitsastele isiklikele tunnetele apelleerivaks. Teravate ühiskondlike probleemide ülestõstmist, nende muusikalis-dramaturgilist käsitletule selles ooperis ei leia. Sellegipoolest on „Boheemis” rida momente, mis kajastavad tõepärasusele lähedast toleatset olustikku. Võtame kas või „boheemlaste” rabelemise eluraskustega või ooperi peaosalise Mimi saatuse. Ja kuigi helilooja ja libretisti pole „Boheemis” küllaladse reljeefusega ühendanud isiklikku momenti sotsiaalsega, seda enam jääb lavastaja ülesandeks suunata kunstiliste kujude lahti mõtestamist selliselt, et võiksime näha nende kaudu ajastu sotsiaalsete probleemide kajastust. Ooperis peituva ühiskondliku mõtte maksimaalse avamise huvides oleks lavastaja (Udo Väljaots) praegusest suuremal määral pidanud tähelepanu pöörama sotsiaalse protesti väljendamisega tegelaste isikliku tragöö-

dia kaudu, et vaatajale saaks selgeks selle tragöödia tegelik põhjus — kapitalistliku ühiskonna elutingimused.

Vaadeldes sellest aspektist ooperi pea- ja kõrvalosalisi ning nende lähemist oma ülesandele, peab õnnestumiste kõrval märkima ka teatavaid puudujääke.

Mõlemad peaosalisel — Linda Tanni (Mimi) ja Johannes Lükki (Rudolfo) — on heade lavaliste võimetega artistid, kes ka käesolevas lavastuses pakkusid õnnestunud ja hästi läbitunnetatud momente. Ansambliis ühtsuse ja elamusliku pinge vahetu edasiantmise seisukohast kujunes parimaks kolmandat vaatuse lahkusmisstseen, kus mõlemad peaosalisel vabanesisid teatavast melodramaatilisest alatoonist, mis segavalt tunda andis eriti esimeses vaatuses, vähem viimases.

Linda Tanni kujundas Mimi nõudliku osa vokaalselt meeldivalt, kuid mänguliselt oleks oodanud suuremat kontrasti esimese ja viimase vaatuse vahel. Mimi kujus oli juba algusest peale liigset väsimust, loidust, seestmist staatilisust, mis seoses lüürilise külje ülemäärase rõhutamisega kriipsutas alla leplikku saatusele alistumist. Seda oleks aga pidanud vältima. Niisuguse osakäsitluse juures jäi kasutamata rida võimalusi näidata seda sotsiaalset ülekohut, mis põhjustab Mimi varajase surma.

Rudolfo osa Johannes Lükki kehastuses kujunes lavastuse üheks õnnestumaks. Siira tahte juures aidata haiget Mimit tunnetas vaataja temas toimuva seemise võitluse kaudu ka neid põhjusi, miks tal see ei õnnestu, vihjatess seega protestitundele valitseva ühiskondliku ebaõigluse vastu. Veelgi parema mulje jätkas osa tervikuna, kui näitleja suudaks vabaneda ka esimeses vaatuses liigselt allakriipsutatud tundlikkusest oma äärmuslikest Mimi poole, mis kohati ansambliiselt mõjub isegi veidi kohmakana.

Ka noore näitleja Aino Seebi loodud Musette'i võib lugeda kordalainuks. Ta on parajal määral tuisupea ja kap-

riiselt nõudlik, siiski viimases vaatuses võiks näitleja taotleda suuremat soojust, suurendada veelgi kontrasti eelmiste vaatuste Musette'iga, et sügavamalt avada selle põhiliselt mitte halva naise sisemaailma. Ka hääleliliselt peaks viimases vaatuses taotlema suuremat paindlikkust ja sügavamalt ekspressiivsust, mis osa sisuliselt kasvule tuleks ainult kasuks.

Rudolfo kolmest sõbrast-kunstnikust jätsid elulisema mulje Endel Aimre (Chaunard) ja Viktor Taimme (Marcel), kuna Enn Raa (Collain) filosoofina kujunes liiga koomiliseks. Ebasäärana, tervikuse sulamata, mõjus seetõttu ka tema ariooso viimases vaatuses. Lahkumislaval mantli panti viimisel haige Mimi haaks oleks pidanud andma sama efekti, mis Musette'i ehe meelik — kutsuma vaatajais esile protestitunde Mimi õnnetuse ja väeste kunstnike viletsa olukorra vastu kodanliku ühiskonnas, mitte aga ajama naerma.

Orkester Aleksei Dolgušini juhatusel näitas võrreldes eelmiste etendustega head kasvu väljendusrikkuse, intonatsioonipuhutuse ja ansambliisest koostöö paindlikkuse suunas, mida võib lugeda dirigendi hinnatavaks teeneks. Suurenenud nõudlikkus, koos pideva tööga kollektiiviga annab tulevikus kindlasti tähelepanuväärseid tulemusi. Peaks taotletama ka orkestri koosseisu täiendamist, eriti nõrgalt esindatud pillirühmade osas.

Kuigi RT „Vanemuise” käsutuses on nii koosseisuliselt kui ka tehniliselt külist tagasihoidlikud võimalused, on Tartu ooperikollektiiv andnud terve rea õnnestunud, sisukaid lavastusi, pakkudes vaatajale siirast ja hingestatult kunstilist elamust. Meenutagem siinkohal „Tasuleekide”, „Padaemanda”, „Karmeni” jt. ooperite lavastusi. Kõik see ja viimasena nähtud „Boheem”, hoolimata mõningatest puudustest, näitab, et kollektiiv on elu- ja arenevõimeline. Edasise arenemise kindlustamiseks on vaja aga suurenevat abi lavastajale ja lavastusosal üldse.

H. Sepp

Noorte haarav
etendus

Suure huviga jälgisid 29. juunil RAT „Estonia” külalastajad J. Meituse ooperi „Noor kaardivägi” etendust. Seekord täitsid enamiku osi Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased ja Muusikakooli õpilased.

Pildid: etendusest osavõtjaid — (vasakult) Tallinna Riikliku Konservatooriumi lõpetanu L. Mark (Ulja Gromova), IV kursuse üliõp. E. Lepa (Ulja Sevtsova), III kursuse üliõp. S. Urb (Valja Borts), sama kursuse üliõp. G. Upts (Oleg Koševoi ema). Muusikakooli lõpetanu H. Kahu (Olegi vanaema), muusikakooli III kursuse õpil. A. Kosk (Zora Arutjunja) ja RAT „Estonia” solist V. Gurjev (Oleg).

Demokraatliku
Berliini teatrites

M. KARPOVITS

Kui kella seitsme paiku õhtul väljuda Friedrichstrasse allmaarautest jaamast Berliini südalinnas, siis paistavad silma teatritesse siirduvad inimestehulgad. Mõne minuti tee kaugusel jaamast asuvad Riiklik Ooper, Reinhardi-nim. Saksa Teater, Kammerspiele ja Schiffbauerdamm teatrid, Friedrichstadt-platzi kontsertsaal ja lõpuks Barlay tsirkus.

Sõjaajal Berliinis valitses teatrite vahel tugev konkurents. Nende omanikud kulutasid reklaamile tohutuid summasid. Samad tavad õlmitsevad praegu ka linna läänesektorites. Mitte kuigi kaugel Friedrichstrassest algab karjivate reklaamkuulutus orgia.

Berlini demokraatlikus sektoris pole reklaamikisa järele mingit vajadust. Siin töötavad 12 teatri- ja kontsertsaali, ja kõik need on harilikult rahvast täis.

Berlini vaataja nõudmised on tugevasti kasvanud. Ta otsib teatrit reageerimist päevasündmustele, tahab täisvereliste kunstiliste kujude kehaatuna näha neid sügavaid ideid, millega elavad uue Saksamaa ehitajad.

Ooperis ja draamas kaovad repertuaarist maitselagedad, ideeliselt ja kunstiliselt väärad asjad. Klassikalise ooperi ja draama repertuaari on uuendatud ja laiendatud. Beethoveni päevadel toodi Riiklikus Ooperis jälle lavale suurematu „Fidelio”. Schiffbauerdamm-teater tõi lavale Schilleri „Röövlid”. Kindla koha on repertuaaris omandanud Smetana „Müüduud mõrsja” Koomilise Ooperi laval.

Järgest rohkem tuleb repertuaari kaasagsete autorite näidendeid kaasagel teemal. Pealinna Sõpruse Teater tõi lavale huvitava võitleva näidendi „Võitlus Helgoland pärast”, mille autoriks on Hamburgi kirjanik Peter Martin Lampel. Näidend jutustab noorte saksa patriootide reidist Helgolandisaa-rele, mis on muudetud inglise õhuväe pommitusharjutuste märklauaks.

Hiljutil toimus Kammerspiele teatris uus esietendus. Berlini avalikkusele näidati Gerhard Menzeli satiriilist ringvaadet „Marek läänest”. See on omapärane dramaturgiategos, mis koosneb mitmest kiiresti vahelduvast miniatuurist, mille vahelisi pause täidavad kupleed.

See lavastus on omamoodi tähelepanuväärne, sest see tunnistab autori ja näitlejate tungi uute ja aktuaalsete teemade poole. Sellest Kammerspiele loomingulise kollektiivi uuest tööst õhku tänapäeva hingust. „Marek läänest” on teravalt sotsiaalne etendus. Peategelase kuju meenutab mõnevõrra vahvat sõdurit Sveiki.

Me näeme Marekit kelnerna, leierkastimehena. reamehena Lääne-Saksamaa sõjaväes ja vangilavurina. Kõikjal jääb see mees rahva hulgast iseeneseks, kõikjal leiab ta võimalust abistada rahu sõpru militarismi- ja fašismivastaseid võitlejaid.

Herbert Richter, kes mängib Mareki osa, on kiiresti võitnud vaatajate poolthoiu. Tema Marek, väliselt kohmakas ja lihtsameelne, on tegelikult arukas ja leidlik. Lihtsameelsust teeseldes naerab ta teravalt välja nii okupandid kui ka nende käsilased, paljastab natside järeלטulijaid, veab nuke ja poltseinikke ninapidi.

Teiste tegelaste skemaatilisusest hoolimata annab etendus hästi edasi Lääne-Saksamaa elu uusi jooni, reaktiooni ja militarismi ohjeldamatut võimustumist ning rahva üha kasvavat vastupanu sõjaohutajate veristele plaanidele.

Võitluses uue eest leiavad saksa progressiivsed kultuuritegelased võimalust toetust vene klassikalises ja nõukogude kunsti. Berlini parimate teatrite laval mängitakse praegu menukalt Rimski-Korsakovi ooperit „Sadko”, Mussorgski „Boris Godunovi”, Gogoli suurematu komöödiat „Revident” ja Tšehhovi „Kurjurgat”.

Berlinlaste poolthoiu on võitnud ka nõukogude dramaturgide näidendid. Usna hiljutil tõi draamateatrid lavale kolm uut nõukogude näidendit. Schiffbauerdamm teatris toimus Gorki „Väenlaste” esietendus, Saksa Teater lavastas N. Pogodini „Kremlis kella” ja Berlini kõige noorem loominguline kollektiiv — Sõpruse Teater — tõi lavale S. Mihhalkovi näidendi „Punane kaelarätt”.

„Kremlis kella” lavastus äratas Berlini töötajate hulgas erilist huvi. Esimest korda nägid nad lavalt Vladimir Iljitš Leninile kuju. Seda vastutustrikast osa mängis edukalt näitleja Kleinoschegg, keda selle eest autasustati Rahvuspreemiaga.

Suure populaarsuse on võitnud nõukogude dramaturgi J. Burjakovski näidendi „Julius Fucik” lavastus. Tšehhoslovakkia rahvusangelase, tulise fašismivastase võitleja kuju mängib suurepäraselt andekas näitleja, tuntud laulja-antifašist Ernst Busch.

E. Busch on viimasel ajal pühendunud teatritegevusele. Berlini töötajad hindavad kõrgelt tema mängu, criti tema esinemist Gorki „Ema” dramatiseringus, mille on teinud Berthold Brecht. Busch töötab ka lavastajana. Tema lavastaski „Kremlis kella”.

Demokraatliku Berlini tänapäeva teatrielus võib selgesti märgata kunsti ja rahva kiiret lähenemist teineteisele. Rahvas püüab kultuuri poole, ja kunstis astutakse otsustavalt samme rahvahulka kiiresti kasvavate kultuurnõudmist rahuldamiseks.

Berlin, juuni 1952. a.

Võru kultuurimaja metoodilise kabineti töökogemusi

Meie sotsialistliku küla kultuurielu kiire tõus, töötajate ideoloogilisel kasvatamisel omavahel suurt tähtsust rajooni kultuurimajad. Kesksete kultuurikolletena nõukogude kultuuri ja kunsti saavutamise propagandimisel ja populariseerimisel, töötajate kunstiliste huvide rahuldamisel ei tohi rajooni kultuurimajad piirduda ainult oma asukoha lähima ümbruskonnaga, vaid peavad olema kultuurilise teenindamisega. Rajooni kultuurimaja üheks olulisemaks ülesandeks on suunata ja abistada rajoonis asuvate rahvamajade, kolhooside, punanurkade tegevust, anda praktilisi näpunäiteid nende töövõrde mitmekesistamiseks ja laiendamiseks. Just metoodilise töö edukuse järgi võime alles otsustada, kas rajooni kultuurimaja seisab oma ülesannete kõrgusel, kas ta täidab kõiki oma ülesandeid.

Kultuurimajade metoodilise töö tõhustamiseks kohustati neid looma vastavaid metoodilisi kabinette, kuhu saaks koondada kultuurharidustöö-alase metoodilise ja juhendava materjali ning kus saaks korraldada vastavaid seminare, konsultatsioone, kus üldistataks ja antaks edasi rahvamajade, klubide, punanurkade kogemusi.

Selline metoodiline kabinet organiseeriti mõni aeg tagasi Võru rajooni kultuurimaja juures.

Oma lühikesest tegevusajast hoolimata on Võru kultuurimaja metoodiline kabinet kogunud ja süstematiseerinud kultuurharidusala kirjanud, kunstilise isetegevuse repertuaari, läbi töötanud mõnede rahvamajade töökogemusi, et neid tutvustada rajooni rahvamajadele ja punanurkadele. Ka on antud konsultatsiooni Võru linna kultuurharidustöö aktivistidele, kaasa aidatud seminaride ettevalmistamisele jne.

Kabineti töö edukuse tagatis seisab sisulise töö kõrval materjali käsitlemise otstarbekas süsteemi loomises. Selleks ongi koostatud vastav kartoteek, mille abil kabineti külalastaja leiab hõlpsasti vajalikku kirjandust kultuurharidusliku töö kõigi alade ja vormide kohta. Põhi- ja teemad, „Bolševike partei ja nõukogude valitsuse juhitud kultuurhariduslikust tööst“, „Kultuurharidustöö juhtimine ja organiseerimine“, „Klubiliste asutuste tööalad ja vormid“ ja „Raamatukoguline töö“ materjal on leitav vastavates alajaotustes.

Kui kabineti külalastaja tahab näiteks tutvuda poliitkasvatustliku töö vormidega, leiab ta vastavas alajaotuses metoodilisi materjale loengute, ettekannete, pidulike koosolekute, rahvapidu, temaatiliste ja kohtamisõhtute, näitleliku agitatsiooni, raadioühiskulaaride, dokumentaal- ja populaarteatruste filmide demonstreerimise, teatmelise töö, vestluste ja vestlajate grupi töö, ekskursioonide jne. korraldamise kohta.

Sageli tunnevad kultuurharidusala töötajad puudust vastavast eestikeelsest erialasest kirjandusest. Seda lünka aitavad täita metoodilises kabinettis leiduvad väljalõiked ajakirjandusest. Ilmunud artiklid ja sõnumid on koondatud konsultatsioonimappidesse vastavate põhiliste teemade järgi, mis sisaldavad ühtlasi ka metoodilisi juhendeid, esekujulikke tööplaanide teema käsitlemiseks.

Näiteks „Klubiliste asutuste tööst kevadkülvil perioodil“ mappi on koondatud materjale sellest, kuidas planeerida rahvamaja, kolhoosiklubi tööd

kevadkülvil perioodil; on antud soovitatavate loengute ja vestluste teemad, näiteid temaatiliste plakatite valmistamiseks; kunstilise isetegevuse ringide kevadkülviteemalise repertuaari loetelu, soovitatavad tsitaadid ja hüüdlauseid.

Võru kultuurimaja juures töötav metoodiline kabinet on eriti suurt tähelepanu osutanud kogemuste edasiandmisele näitleku agitatsiooni alal. Kabinettis on välja pandud näitlekud diagrammid, millede abil võib märkida sotsialistliku võistluse käiku nii käitistes kui ka kolhoosides. Kabinettis on eeskujuks teistele valminud plakatid teemadel „Mille eest võitleb J. V. Stalini nimeline kolhoos 1952. aastal“, mis on koostatud nimetatud kolhoosi 1952. a. tootmisplaanide andmetel; teine plakat näitab „Kuidas on organiseeritud kultuurharidustöö võrk Sõmerpalu külanõukogus“. Raamatukogulistest plakatitest on valmistatud: „Kirjandusest kevadkülviks“, „Kuidas populariseerida uudiskirjandust“, „Kirjandusest kevadkülviks kõõgivilja- ja viljapuuadades“, „Kuidas populariseerida nõukogude raamatukogunduse põhiluseid“ jt.

Head eeskju rahvamajadele andis tänavusel kevadkülvil perioodil kultuurimaja kunstilise ja agitatsioonibrigaadi tegevus. Kultuurimaja brigaadi suur edu seisib tänuvust selles, et nad ei tegelnud ainult kontsertide andmisega. Brigaadi liikmed aitasid kolhoosides välja anda seinajärgi, välklehti, korraldada vestlusi ja loenguid. Kontsertosa oli alati sisult aktuaalne ja konkreetne. Hüüdlauseid olid seotud kohaliku olukorraga ja kunstilises osas esitatavate paladega, millega kogu agitbrigaadi esinemine muutus ühtseks monoliitseks tervikuks ja avaldas tugevat ning mobiliseerivat mõju kuulajale.

Eeskju andmise eesmärgil maa-rahvamajadele ja kolhoosiklubidele loodi kultuurimajas ka agro-zootehniline kabinet. Siia koguti materjale põllunduse, loomakasvatuse, linakasvatuse, põllumajanduse mehaniseerimise alalt ning andmeid Võru rajooni parimatest kolhoosidest, Sõmerpalu sovhoosist ja Väimela loomakasvatuse tehnikumi saavutustest ning katsetest.

Töökogemuste levitamisel väärib tähelepanu metoodilise kabineti poolt väljaantav seinaleht, kus avaldatakse kriitilisi ja populariseerivaid artikleid Võru ja ümbruskonna kultuurialaste asutuste tööst.

Kabineti eeskjuväärivaks väljapanekuks on „Võru rajooni kaart“, millel on näha kolhooside territooriumid kui ka rahvamajade, kolhoosiklubide ja raamatukogude asukohad. Kaardi kõrvale on asetatud tabel, kuhu on märgitud rahvamajade juures töötavad ringid. Sellisena on see kaart kujunenud rahvamajade ja raamatukogude töö ning kultuurhariduslike asutuste vahelise sotsialistliku võistluse käigu näitajaks. Tulevikus on kavatsus seda kaarti nii täiendada, et rahvamajade ja raamatukogude tegevust saaks veel konkreetsemalt näidata.

Uue üritusena on metoodilisel kabinettis valmimisel „Poliitilise informatsiooni vitriin“, mis annab piltlikult ülevaate viimastest sündmustest kodu- ja välismaal.

Sellised on Võru rajooni kultuurimaja juures töötava metoodilise kabineti esimesed töökogemused.

A. Rida

EN HELILOOJATE LIIDUS

Uue ooperi arutelu

30. juunil korraldati EN Heliloojate Liidus G. Ernesaksa ja P. Rummo teoksil oleva koomilise ooperi „Käsi-käes“ arutelu. Koosolekust võttis osa rohkesti heliloojaid, teatritöötajaid „Estonia“ ja „Vanemuise“ jt.

Ooper „Käsi-käes“ käsitleb esimeste kommunismi võrsete tekkimist kolhoosikülas, võitlust uue ja vana vahel, näidatuna kahe erineva — eesrindliku ja mahajäänud — kolhoosi elu taustal.

Pärast uue ooperi tutvustamist kooriansambli ja solistide esituses avaldati teose kohta ohtrasti arvamusi. Üksmeelselt märkisid sõnavõtjad G. Ernesaksa suurt õnnestumist valmiva ooperi rahvastseenides, nii koorides kui tantsulistes episoodides. Hästi on helilooja suutnud nendes stseenides tabada rahvalikkust joont. Neis on palju elurõõmu ja värskest ning kohati vajalikku huumorit. Ooperi negatiivsete tüüpide iseloomustus on muusikaliselt ilmekas ja leidlik. Positiivsete kanglaste kujude puhul avaldati märkusi nende edasiarendamise vajaduse kohta, et saavutada suuremat konkreetsust ja reljeefsust. Ka tehti kriitilisi märkusi retsitaativide liigse rohkuse ja finaali väheses arendatuse kohta.

Kahjuks ei võetud arutluskoosolekul peaaegu üldse sõna uue ooperi libreto kohta.

Koosoleku lõpus tänasid autorid arutluskoosolekust osavõtjaid seltsimehlike kriitiliste märkuste eest, mida lubati ooperi edasisel viimistlemisel arvestada.

VALITI UUS JUHATUS

1. juulil toimus EN Heliloojate Liidu üldkoosolek. Aruandega kahe viimase aasta tegevuse kohta esines EN Heliloojate Liidu juhatus esimees, Eesti NSV rahvakunstnik E. Kapp. Revisjonikomisjoni aruande esitas L. Normet.

Rea sõnavõtte järel valiti EN Heliloojate Liidu uude juhatusse E. Kapp (esimees), G. Ernesaks (aseesimees), E. Arro (sekretär-referent), B. Körver, L. Ruuter, V. Kapp ja A. Vahter. Revisjonikomisjoni valiti V. Reiman (esimees), L. Normet ja E. Aarne.

Ilmus „Repertuaarilehe“ uus number

Eesti NSV Rahvaloomingu Keskmaja ja Kultuurharidustöö Metoodilise Keskabineti ühisel väljaandel ilmub juuli algul „Repertuaarilehe“ uus number, mis kunstilise isetegevuse ringidele ja agitatsioonibrigaadidele sügise põllutööde perioodiks annab mitmesugust materjali repertuaari täiendamiseks. Näiteringidele on esitatud lühendatud variant Anna Brodele näidendist „Ema“, mille teemaks on Lääne-Saksamaa töötajate võitlus rahu eest, võitlus ühtse Saksamaa eest. Koordineerivad avaldati uues numbris Berliinis toimunud ülemaailmsel noorsoo ja üliõpilaste festivalil auhinnatud I. Duna-jevski „Noorsoo laul“, pealeselle E. Kapi „Laul Stalinist“ (P. Rummo), B. Terentjevi „Kolhoosi sügis“ ja A. Ridali „Kolhooside võitlusal“ (D. Vaarandi). Rohkesti luule- ja proosapalu on antud ka deklamaatoreile.

Rahvakunstiohtute kava mitmekesistamiseks toob „Repertuaarilehe“ kirjutus ühes joonistega sõna „Rahu“ kujuliseks rahvatantsijate paiknemiseks, samuti rahvuslike jõu- ja osavusmängude kirjeldusi.

VENNASRAHVASTE HELILOOJAID-KLASSIKUID

Aleksander Spendiarov

Armeenia professionaalse muusikakunsti arenemine on tihedalt seotud armeenia ühiskondliku elu tõusuga, rahvusliku demokraatliku vabastusliikumise mõõdunud sajandi teisel poolel. Viljastavat mõju armeenia muusikaelule avaldas vene progressiivne muusikakunst. Vene klassikalise muusika aluste omandamine, tuginemine armeenia ligi kolme tuhande aastasele rikkalikule ja omapärasele muusikalisele folkloorile võimaldas kujundada oma rahvuslikku muusikalist stiili, luua kindel alus armeenia rahvuslikule muusikakultuurile.

Esimeste armeenia silmapaistvate professionaalsete heliloojate kõrval, nagu M. Ekmaljan (1855—1905), Komitas (1869—1935), H. Kara-Murza (1853—1902) jt., omab tähelepanuväärsemat kohta armeenia muusikakultuuri arengumises Spendiarov, üks mitmekülgsemaid ja andekamaid armeenia heliloojaid-klassikuid.

Aleksander Spendiarov sündis 1. novembril 1871. aastal Kahhovkas, Ukrainas. Lõpetanud 1890. a. Simferopolis gümnaasiumi, astus ta samal aastal Moskva Ülikooli. Algul õppis ta loodusteadust, aasta möödudes aga astus üle õigusteaduskonda, mille lõpetaski 1895. a., asudes seejärel elama Peterburi.

Peterburis alles otsustubki Spendiarovi, tollal alles muusiku-asjaarmastaja edasine saatus, tema kujunemine heliloojaks. Muusika vastu tundis Spendiarov suurt huvi juba lapsepõlvest alates. Oige varakult õppis ta klaveri-, hiljem viiulimängu, noorpõlves hakkas komponeerima, tema enda sõnade järgi kergeemelse iseloomuga palakesi — valse, marss, salonglike romansse. Üliõpilaspäevil mängis ta kaasa üliõpilaskorkestri, äratades orkestrijuhi Klenovski tähelepanu, kelle juhatusel ta omandaski muusikateooria ja harmoonia alused. Kuid erilist tähtsust omas Spendiarovi elus tutvumine Rimski-Korsakoviga Peterburis.

„Rimski-Korsakoviga tutvumiseni polnud ma kaugeltki kindel, hoolimata N. S. Klenovski ja mõnede teiste muusikute kiitustest, kas mul on küllaldaselt eeldusi selleks, et täielikult pühenduda heliloomingule ja ignoreerida ülikoolis saadud juriidilist haridust; ainsaks muusikameheks, kellele ma võisin tollal usaldada selle küsimuse lahendamise, näis olevat juba siis minu kõige armsam helilooja — Rimski-Korsakov. Ja ma hakkasin unistama võimalusest näidata talle midagi oma helitöödest, et tema heakskiitva hinnangu puhul saada tema õpilaseks.

Minu unistused täitusid; suure ärevusega astusin ma 1896. aasta kevadel Nikolai Andrejevitsi ette oma töödega, mille järgi Rimski-Korsakov tunnistas minu eeldusi, et ma võiksin tõsisema-

tele õpingutele pühenduda kompositsiooni alal ja andis oma nõusoleku saada minu õpetajaks. Tundsin suurt rõõmu. Ja rahuldusunnet — ja alles tollest ajast hakkasin uskuma oma jõududesse,“ jutustab Spendiarov oma „Autobiograafias“.

Neli aastat töötas Spendiarov suure vene helilooja juhtimisel. Arenedes „võimsa rühma“ silmapaistva liikme vahetu mõju all, säilitas Spendiarov armastuse oma rahva muusikalise loomingu vastu, mis soodustaski Spendiarovi sügavalt omapärase stiili kujunemist.

Spendiarovi esimesteks tähelepanu äratanud teosteks olid „Kontsertavang“, mis esmakordselt kanti ette 1901. a., ja ballaad bassile orkestriga „Kalur ja haldjas“ Gorki sõnadele. Kuid erilise heakskiidu osaliseks said tema „Krimmi eksiidide“ esimene tsükkel (1903) ja sümfoonia pilt „Kolm palmi“ (1905) Lermontovi samanimelise laulu süzeel. „Kolm palmi“ oma meloodilise kujukuse, idamaise koloriidi, silmapaistva orkestratsiooni äratas üldist tähelepanu. Spendiarovile määrati teose eest Glinka-nim. preemia. Samuti tunnustati Glinka-nim. preemia väärilisteks legend kontra-alstile sümfoonia-orkestriga „Beda — jutustaja“ (Polonski tekstile) ning melodeklamatsioon „Meie puhkame“ (Sonja monoloog Tšehhovi „Onu Vanjast“).

Spendiarovi looming avardus ja rikkus eriti armeenia temaatikas. Sel teemal on kirjutatud tema patriootiline laul tenorile orkestriga „Unustatud hauad“ Abovjani luulele (1911), „Armeeniale“ — ood baritonile orkestriga (1915) jt.

Nõukogude võimu kehtestamisega muutus tundmatuseni armeenia muusikaelu. Tänu leninlik-stalinlikule rahvuspoliitikal loodi kõik tingimused armeenia muusikakultuuri jõudsaks arenemiseks. Asutati muusikakoole, kontsertorganisatsioonid, muusikateater. Kerkis esile rohkesti andeid rahva seast.

1924. a. asus Spendiarov elama Armeenia NSV pealinna Erevani. Täie andumusega lülitus ta noore Armeenia vabariigi kultuurile. Vahetu kokkupuutumine rahva kaunita poeetiliste kujundite taaselustamisega, rahva poolt saadud jooksul loodud viisiide loomingulisel ümbermõtestamisega, mida ta teostas nõukogude kunstnikule omase emotsionaalse jõu ja kirglikkusega.

1925. a. kirjutas Spendiarov oma „Erevani etüüdid“, kaunid sümfooniaid pildid rahva elust, millest kiirgab meloodilist rikkust, soojust, päiksepaistet. Samuti jätkas ta tööd eepilise, monumentaalse rahvaopera „Almast“ Ovanes Tumanjani poemi „Tmkaberta vallutamine“ aineil Edu tähe all mõõdud 1927. aastal Spendiarovi autorikontsertid Moskvas. Innuga töötas Spendiarov pedagoogilisel põllul Erevani Konservatooriumis dirigendina. Armeenia Muusikalise Kirjastuse juhina.

Spendiarov suri 7 mail 1928. a. Tema muusikaline pärand on suure väärtusega mitte üksnes armeenia, vaid kogu nõukogude muusikakunstile. Suure menuga kanti 1939. a. Moskvas armeenia kunstidekaalil ette Spendiarovi ooper „Almast“ Populaarsuse on võitnud ka dirigent G. Budagjan poolt Spendiarovi muusika aineil seatud ballett „Handut“.

Silmapaistva armeenia helilooja-klassiku Spendiarovi nime kannavad Erevani Riiklik Ooperi ja Balletiteater (avati 1933 a. Spendiarovi ooperi „Almast“ ettekandmisega). Erevani Muusikakool ja Armeenia Riiklik Keelpilli-kvartett.

A. Bach
E. Nirk

Eesti kirjandusklassika illustreerimise probleeme

(5. lk. järg)

sellega ühtlasi paremini mõista helget ja tõröömsat nõukogulikkust tänapäeval. Igasugune pealiskaudsus, vastutustundetus ja hooletus illustreerija poolt, mille tulemuseks on klassikalise kirjandusteose populaarseid kujude ja eesrindlike ideede madaldamine ja labastamine, on sisuliselt võttes tõsine väärtust.

Suuri puudujääke on Eesti Riikliku Kirjastuse kunstilise toimetuse töös. Klassikalise kirjanduspärandi illustreerimise organiseerimises puudus kindel plaan ja süsteem, selles on olnud palju juhuslikkust ja stiihiat. (Põhjusteks oli ka see, et ilukirjanduse toimetustel puudus seni konkreetne ja läbimõeldud plaan eesti klassika väljandmisel, mille tõttu oli kaugema perspektiivita ka kunstiline toimetust.) Mitte aiat ei ole toimetust seadnud eesmärgiks rakendada teatava autori ja teose illustreerimisele kunstnikku, kellel on selleks kõige paremad eeldused, keda eriti paebul ja inspireerib just nimelt see teos, keda haarab ja kisub kaasa võetud suur ja vastutusrikas loominguline ülesanne. Selle asemel tundub mõnel juhul lihtsalt „ärategemist“, et soliidse väljaandena heas koites ilmuv raamat oleks ka „piltidega“ varustatud.

Toimetuse töö plaanipärase tulemuks on, et enamus illustatsioonide valmib ülepeaka, väga lühikese aja jooksul. Sellega võetakse kunstnikelt ära võimalus vajalikul teosesse ja ajastusse süveneda, vajalikku materjali koguda, tüüpide otsida, visandeid ja eeltöid teha ning lõpuks illustatsioonide viimistleda. Paljude eespool märgitud puuduste ja vigade eest langeb niisiis kirjastusele ja kunstilisele toimetusele otsene vastutus.

Lubamatult lühike aeg oli kasu-

tada „Kalevipoja“ illustreerijatel, nii et tegelikult illustatsioonid valmisid umbes 3 kuu jooksul! Suures osas langeb selle eest vastutus endisele EN Kunstnike Liidu juhatusse esimehele B. Lukatsile, kes võttis enda peale brigaadi moodustamise ja kes niigi lühikesest ettevalmistusajast raiskas oma täieiku passiivsusega ära tervelt kaks kuud. Töö toimus talvel, mistõttu ei saadud üldse koguda maastikulist materjali, kasutada loomingulisi komanderinguid jne. Ei olnud aega ega võimalust otsida tüüpe, lasta kujudel kristalliseeruda, teha visandeid ja etüüde — tuli asuda otsekohe illustatsioonide juurde. Olgu siin võrdluseks märgitud, et Stalini preemia laureaat D. Smarinov kogub juba aastate viisi materjali Tolstoi „Sõja ja rahu“ illustreerimiseks — ja ainult nii ongi võimalik saavutada tööpoolist piisava väärtusega tulemusi. „Kalevipoja“ illustatsioonidest: pidi osa paratamatult jääma pealiskaudsuse ja visandlikuks. Ometi andis andekate kunstnike A. Hoidre, R. Sagritsa ja O. Kangilaski kollektiivne töö teatavaid positiivseid tulemusi, mida tuleb tunnustada. Ilmest kiirustamisest kõnelevad eespoolmärgitud puudused ka E. Oksa illustatsioonides. Toimetust peab oma töö planeerima pikema perioodi peale ette ja andma kunstnikele vajaliku aja oma ülesande lahendamiseks.

Real juhtumitel on kirjastus mitmesugustel majanduslik-tehnistilist kaalutlustel ette ära määranud illustatsioonide maksimaalse arvu (näiteks „Tõe ja õiguse“ juures). Sellega raskendatakse kunstnikul teose idee ja tüübisitu ikakülgset avamist ja tulemus on paratamatult lünklik.

Kunstilise toimetuse töö peamiseks ja põhiliseks veaks ongi see, et ta võtab oma ülesandeid peaaegu alati majandusmehena, tehnilise kümnikuna ja ei ole mõistnud, et toimetusel tuleb teha ennekõike suurt ja vastutus-

rikast ideoloogilist tööd. Tehniliste piisajade juures nokitsemisest on vähe kasu, kui toimetust ei ole suuteline tungima illustatsioonide sisse, näitama kunstnikule ära tema vigu ja puudusi, sisuliselt suunama ja juhtima. Toimetust peab tõstma järelel nõudlikkust just kunstilisele kujutavale osale, ja konfliktid ereda avamise osas, ilma milleta ei saa olla tõeliselt õnnestunud illustatsioonid. Tuleb anda asjalikku konsultatsiooni, korraldada sisulisi arutlusi. Tõsisemalt peavad illustatsioonides osas hakkama kaasa rääkima ka klassikaväljaannete vastutavad toimetajad.

Teisel poolt peab raamatugraafika küsimustega üldse ja eesti klassika illustreerimisega eriti hakkama tõsisemalt tegelema EN Kunstnike Liit oma graafikasektiooni kaudu. On tingimata vajalik kõik klassikaillustatsioonid sektioonis igakülgsest läbi arutada, seades ühtlasi eesmärgiks nende arutluste sisulise taseme pideva tõstmise. Samuti oleks tingimata vajalik läbi viia võistlusi ühe või teise klassikateose illustreerimiseks, mille tulemuse põhjal oleks võimalik teha olulisi järeldusi.

Senisest hoopis rohkem tuleks vastutusrikkamat ja raskemat ülesannete juures rakendada kollektiivse töö meetodit, mis andis väljaastavaid tulemusi „Kalevipoja“ illustreerimisel.

Suur osa eespoolmärgitud puudujääkidest oleks meie raamatugraafikast juba olnud kõrvaldatud, kui nende oleks kunstikriitika poolt õigeaegselt tähelepanu juhitud. Professionaalne kunstikriitika on selles osas oluline lüüdväärse järjekindlusega suutnud hoida oma vaikivat positsiooni. Juba rohkem kui kaks aastat on meil olemas rahvuseepose „Kalevipoeg“ illustatsioonid, mida igal juhul tuleb pidada suureks edusammuks eesti raamatugraafika arengus, — kuid seni puudub nende illustatsioonide sügav ja asja-

lik analüüs. Silmatorkavamaid puudusi on mõnede raamatute puhul ära märkinud oma retsensioonides kirjandusearvustajad, samuti ka laiem avalikkus lugejate kirjaades toimetustele jne, kuid see muidugi ei suuda lahendada asjatundliku kunstikriitika ülesandeid.

Peamine vastustus on ja jääb aga muidugi kunstnikele endile. Ei tule võtta ülesannet, kui selle täitmiseks ei anta vajalikku aega; ei ole vaja ülepeaka la produteerida visandeid ja eskiise ning neid siis illustatsioonide päike lasta levitada kümneid tuhandeid eksemplareid. See on raamatusebra petmine, laia lugejaskonna kunstimaitses alahindamine ja halvustamine, ebatõsine suhtumine oma kunstiloomingusse ja klassikalisse kirjanduspärandisse.

Kunstnikud peavad mõistma klassika illustreerija töö kogu suurust ja vastutusrikkust ning seadma endale eeskujaks vene nõukogude kunstnike otse annulaadsed saavutused raamatugraafika alal. Tuleb põhjalikult tutvuda vastava autori loominguga, püüda tabada tema iselaadi, sisse elada tema loomingulise individuaalsuse, täiuslikult tundma õppida illustreeritavat teost, süveneda selle ideestikku ja ainevalda, teha endale omaseks kogu seal kujutatav elu, tunda ja näha neid inimesi läbi ja läbi, koguda rikkalikku materjali tüüpide, olustiku, looduse veenvaks ja elamuslikuks edasiandmiseks, — ainult sel juhul suudab kunstnik rahuldavalt lahendada oma ülesande, rikastada teost, aidata kaasa selle ideelis-kunstilisele väärtuse avamisele. Ainult niisugused illustatsioonid rahuldavad lugejat, võivad laida hulkade tunnustuse ja poolehoidu ning jäävad elama koos klassikalise kirjandusteossega. Ainult niisuguse tööga on võimalik luua rahvuslikku raamatugraafika traditsiooni.

Kas ta on elus või surnud?

Ma veetsin 1892. a. märtsikuu Mentones, Riviera rannikul. Selles tagasihoidlikus paigas on sul eravõimaliselt kõik need hüved, mis sul oleksid mõni miil eemal — Monte Carlos või Nizzas — ametlikult. Tähendab, seal on seesama külluslik päikesepaiste, pal-sam-mahe õhk ja sätendav-sinine meri, ilma et seda rikuksid tühi lobisemine, sagin, suled ja heputamine. Mentone on vaikne, lihtne, rahulik ja preten-sioonitu — rikkad ja toredusearmas-tajad ei tule sinna. Tähendab, tava-liselt rikkad ei tule, kuid vahest juh-tub seda siiski, ja just tookord ma sain seal ühega neist tuttavaks. Ei ta nime mitte avaldada, ma nimetan teda Smithiks. Ühel päeval „Hotel des Anglais's", kui me parajasti teist hommikueinet söime, miiksas ta mind: „Vaadake kiiresti seda meest, kes praegu uksest välja läheb. Silmitsage teda õige tähelepanelikult.“

„Milleks?“
„Kas te teate, kes ta on?“
„Jah. Ta on olnud siin juba tükk aega enne teid. Räägitakse, et ta on keegi vana, tagasihoidlik ja väga rikas siidivabrikant Lyons'ist, ja ma arvan, et ta on ihuüks siin maailmas, sest ta on alati nukkter ja unistav ega räägi mitte kellegagi. Ta nimi on Théophile Magnan.“

Ma arvasin, et Smith püüab nüüd seletada seda suurt huvi, mida ta oli üles näidanud monsieur Magnani vastu. Tema aga vajus sügavalt mõt-tesse ja oli nähtavasti minule ja muule maailmale mõneks minutiks kadunud. Aeg-ajalt tõmbas ta käega läbi oma valgete siidpehmete juuste, nagu al-taks see tal mõelda, ja nii laskis ta oma hommikueinel jahluda. Viimaks ta ütles:

„Ei, see on mul meelest läinud. Ma ei suuda seda enam meelde tuletada.“

„Mida?“
„Oht Hans Anderseni ilusast väikest jutukest. See on mul meelest läinud. See algas nii: Ühel lapsel on puuris linnuke, keda ta väga armastab, kuid jätab mõtlematult hooletusse. Linnuke laulab oma laulu, ilma et seda kuuldaks või tähele pandaks. Kuid ühe-haaval hakkavad nälja ja janu linnu-kest piinama — ta laul muutub kaeb-likuks ja nõrgaks ja lõpuks vaikib — linnuke sureb. Laps tuleb, kahetseb kogu südamest ja on troostitu. Nuttes ja hädalades kutsub ta oma mängu-kaaslased, ja nad matavad linnukese suure toreduse ja sügava kurbusega maha, ilma et nad väheksed ise teak-sid, et peale nende on teisigi, kes lase-vad poetid surnuks nälgida ja siis kulutavad nende matuste ja mälestus-sammaste peale nii suuri summasid, millega nad oleksid vabalt võinud poe-dil elu sees hoida ja selle pealegi võrdlemisi muretuks ja mugavaks teha. Ja...“

Kuid siin meid katkestati. Sama päeva õhtul umbes kell kümme ma juhtusin jälle Smithiga kokku, ja ta palus mind üles oma tuppa, et koos suitstu teha ja palavalt sõti viskit juua. See oli hubane ruum mugavate toolid, rõõmsate lampide ja kaminas põlevate kuivade oliivihalgudega. Ole-mine tegi täiuslikuks väljast kostev kauge mürdlainete kohin. Kui meil oli juba teine klaas viskit joodud ja palju laiska ning muhead juttu aetud, ütles Smith:

„Nüüd, kus viin on me keelepaelad kenasti lahti päästnud, tahan ma teile ühe kummalise loo jutustada, ja teie olete vist küll nõus seda kuulama. Pal-jude aastate jooksul see on olnud sala-dus — saladus minu ja kolme teise mehe vahel, kuid nüüd ma tahan selle pitseri lahti murda. Kas teil on mugav?“

„Väga. Rääkige edasi.“
Ja ta jutustas mulle järgmise loo: „Paljude aastate eest olin ma noor kunstnik, koguni väga noor kunstnik, ja rändasin ringi prantsuse küllades, siin ja seal visandeid tehes. Peagi löid minuga kampa paar armast ja noort prantslast, kes tegelesid sama asjaga mis minagi. Me olime nüisama õnneli-kud kui me olime vaesed või nüisama vaesed kui me olime õnnelikud — sõnastage seda nii, nagu te paremaks peate. Claude Frère ja Carl Boulan-ger — nii olid nende poiste nimed. Armsad, armsad sõbrad ja kõige päikesepaistelisemad hinged, kes ku-nagi on naernud vaesuse üle ja end iga ilmaga toredasti lõbustanud.“

Lõpuks me jäime madalikule kinni ühes Bretagne'i külas, ja keegi kunst-nik, kes oli nüisama vaene kui meiegi, võttis meid enda juurde ja sõna otse-ses mõttes päästis meid näljasurmast — see oli François Millet.“

„Kuidas? Kuulus François Millet?“
„Kuulus? Tookord ta ei olnud su-gugi kuulsam kui meie. Tal ei olnud mingit kuulust isegi oma külas, ja ta oli nii vaene, et tal ei olnud midagi muud, millega meid toita, kui kaali-kaid, ja isegi kaalikaid ei jätkunud alati. Meie neli saime suurteks sõp-radeks, üksteist narruseni jumalda-vateks, lahutamatuks sõpradeks. Me muudkui maalisime niipaalu kui suut-sime, ladudes püsti vürna, ladudes neid vürna, aga väga harva neist lahti sae-d. Me veetsime koos toredaid päevi, kuid — oh sa taevane aeg! missu-guses kitsikuses me vahetevahel olime!“

See kestis veidi üle kahe aasta. Lõ-puks ühel heal päeval ütles Claude: „Poised, nüüd on lõpp. Kas te mõis-tate — me oleme omadega täiesti

Mark Twain

läbi. Kõik ütlesid ära, keegi ei anna enam — nad on meie vastu päris vandenõu moodustanud. Ma käisin kogu küla läbi ja asi on tõesti nii hull nagu ma teile räägin. Nad keelduvad meile ainsatki santiimi andmast enne kui kõik vanad võlad on tasutud.“

See lõi meid päriselt verest välja. Kõigi näod olid jahmatusest valged. Alles nüüd me saime aru, et olime meeletlikkus olukorras. Järgnes pikk vaikus. Lõpuks ütles Millet ohates: „Mul ei tule ühtki ideed — mitte mingisugust. Mõelge midagi välja, poisid.“

Keegi ei vastanud, kui mitte süngest vaikust vastuseks lugeda. Carl tõusis püsti, kõndis toas närviliselt edasi-tagasi ja ütles:

„Häbiasi! Vaadake neid maale — vürnad ja vürnad paremaid maale kui paljud neid Euroopas maalivad — olgu nad siis kehtes. Jah, ja paljud ringi-kolavad välismaalased on belnud seda-sama — või vähemalt peaaegu seda-sama.“

„Aga siiski nad ei olnud.“
„Ei muuda asja nad ütlesid seda; ja see on ka tõesti tõi. Heida pilk oma „Angelusele!“ Kas keegi ütles mulle...“

„Püh, Carl — minu „Angelus“! Mulle pakuti viis franki ta eest.“

„Milla?“

„Kes pakkus?“

„Kus ta on?“

„Miks sa vastu ei võtnud?“

„Ärge siis kõik ühe korraga rääkige. Ma arvasin, et ta maksab mulle roh-kem, ma uskusin seda kindlasti — ta oli seda nõgu — ja nii ma küitsin kaheksa.“

„Jah — ja siis?“

„Ta lubas suust tulla.“

„Taevas ja põrgu! Tead, François...“

„Oh, tean... tean! See oli viga, ma olin tola. Poised ma mõtlesin kõige paremat, seda te ju usute, ja ma...“

„Muidugi, seda me teame, ja ole sa kiidetud. Aga teinekord ära ole enam nii loll.“

„Mina? Kui praegu siia keegi sisse astuks ja selle eest kapsapea pakuks — küll te siis näeksite!“

„Kapsapea! Ph, ära parem räägi — see paneb mu suu vett jooksuma. Räägi asiust, mis ei nõua nii suurt kangelas-likkust.“

„Poised“ ütles Carl, „kas neil pilti-del on midagi viga? Vastake mulle.“

„Ei.“

„Kas nad ei ole head ja meisterlikud pildid? Vastake mulle.“

„On küll.“

„Nii head ja meisterlikud, et kui nende al oleks üks kuulus nimi. siis neid võiks müüa suurepärase hinnaga. Eks ole?“

„Muidugi. Selles pole mingit kaht-lust.“

„Kuid — ma ei tee nalja — kas see on tõesti nii?“

„Loomulikult, — ka meie ei tee nalja. Aga mis siis? Mis sellest? Mis on sellel tegemist meiega?“

„Teate mis, mu kamraadid — me paneme oma piltidele ühe kuulsa nime alla.“

Elav vestlus katkes. Kõigi näod pöörusid küüsivalt Carl poole. Mis mõistatus see oli? Kust on võimalik laenata kuulsat nime? Ja kes peab selle laenama?

Carl istus ja ütles:

„Teate, mul on teile üks täiesti tõ-sine ettepanek. Ma arvan, et see on meil ainus tee päiseda vaestemajast. Ja ma usun, et see on täiesti kindel tee. See mu arvamus põhjeneb arvu-kail, kindlail ja emmutõestatud fakti-del inimkonna ajaloo. Ma loodan, et mu plaan teeb meid kõiki rikkaks.“

„Rikkaks! Sa oled põrunud!“

„Ei, ei ole.“

„Jah, oled küll — sa oled põrunud. Mida sa nimetat rikkuseks?“

„Sada tuhat franki nina peale.“

„Ta on põrunud. Ma teadsin seda kohe.“

„Jah, on küll. Carl, see viletsus on olnud sinu jaoks liig, ja...“

„Carl, sa pead kohe pulbri võtma ja voodisse heitma.“

„Siduge ta enne kinni — siduge ta pea kinni, ja siis...“

„Ei, siduge ta kodarad kinni — ta ajud on niikuinii juba vakka...“ seda on juba ammugi märgata olnud.“

„Jätke juba!“ ütles Millet teeseldud rangusega „Las poiss ütleb, mis tal on öelda. Nüüsis. Carl — tule välja oma plaaniga. Kuidas see kõlab?“

„Hea küll. Sissenahutuseks ma palun teid arvesse võtta järgmist fakti inim-konna ajaloost: väga paljude suurte kunstnike väärtust on hinnatud alles siis, kui ta ise on surnud juba nälgia. Seda on juhtunud nii sageli, et seda võib pidada reeglipäraseks. Reegel on järgmine: iga tündmatu, andeka ja suure kunstniku väärtust tunnustat-kakse ja ta pildid lähevad hinda alles pärast tema surma. Minu ettepanek on, et me heidaksime liisku — üks meist peab surema.“

See oli öeldud nii rahulikult ja ootamatult, et me peaaegu ei märga-nudki püsti karata. Siis järgnesid jälle nõuanded kooris — arstlikud nõuan-ded Carl ajude päästmiseks. Tema aga ootas rahulikult, kun ei lõbusus oli vaibunud, ja jätkas siis oma plaani esitamist:

„Jah, üks meist peab surema, ja päästa teisi... ja iseenast. Me hei-dame liisku. See, kellele liisk langeb,

saab kuulsaks, rikkaks aga saame me kõik. Pidage nüüd — olge vakka, ärge segage mind — uskuge, et ma tean, mida ma räägin. Mu idee on niisugune. Järgmise kolme kuu jooksul see, kes peab surema, maalib kõigest viiest ja suurendab oma pilditagavara nii palju kui ta vähegi suudab — mitte lõpetatud maale, ei!, vaid visan-de, etüüde, etüüdiide osti, visandite fragmente, tosin pintslitõmmet igal lõuendil — mis ei tarvitse suurt mi-dagi tähendada, kuid need kõik olgu varustatud tema nimega. Ta teeb neid viiskümmend tükki päevas, ja igaihel neist peab olema mingi iseärasus, mingi maneer, mis on just temale ise-loomustav. Just need on asjad, nagu te isegi teate, mis raha maksavad, ja mida ostetakse muinasjutuliste sum-made eest maailma muuseumidele pä-rast seda, kui suur kunstnik on sur-nud. Meil peab neid terve tonn varuks olema — terve tonn! Meie teised peame aga agarasti juttu levitama, et ta on suremas, ja Pariisi iga kunsti-kaupmehekuumaks kütma — neid saa-buua sündmuse jaoks ette valmistama. Kui siis kõik on valmis ja õige silma-pilk saabunud, siis kuulutame ta sur-nuks ja korraldame uhke matuse. Saate aru?“

„Ei-i. Mitte just päris...“

„Ei saa? Kas te ei saa siis aru?“

Ega see mees siis päriselt ei sure, — ta muudab oma nime ja kaob. Me ma-tame tema asemel nuku, ja leiname teda, ning kogu maailm leiab meiega kaasa. Ja mina...“ Kuid tal ei lastud lõpetada. Puhkes mürisev heakskiidu-hurraa. Kõik hüppasid püsti, kepslesid toas ringi ja langesid tänu- ja rõõmu-joovastuses üksteisele kaela. Tundide kaupa me arutasime seda suurt plaani, ilma et keegi oleks üldse nälgia tund-nud. Lõpuks, kui kõik üksikasad olid hästi läbi töötatud, me heitsime liisku ja see langes Millet'le — ta oli suri-jaks valitud, nagu me seda ise nime-tasime. Siis me kraapisime kokku kõik need asjad, millest inimene ei lahku muidu, kui ta loodab neid kaa-lu-pannes tulevikus rikkaks saada — mälestusesemed ja muud sellelaalsed. Neid paniti pannesse me saime niipaalu raha, et sellest jätikus vähenõudlikuks hüvastijähtu õhtu- ja hommikueineks, mõned frangid jäid meile veel reisi peale ja Millet sai kaalikatagavara, millega ta võis endal mõned päevad elu sees hoida.

Järgmisel hommikul vara kohe pä-rast einet meie kolm asusime teele — muidugi jalgsi. Igaihel meist oli um-bes tosin Millet' väiksemat maali, mida me lootsime maha müüa. Carl põru-tas kohe Pariisi poole, kus ta kavatses hakata Millet'le surma puhuks kuulsust rajama. Meie Claude'iga pidime teineteisest lahkuma, et kumbki oma-ette mööda Prantsusmaad ringi rän-nata.

Ma arvan, et te imestate, kui te kuule-te, kui hõlpsasti ja mugavalt see meil läks. Ma kõndisin kaks päeva, enne kui ma äri tegema hakkasin. Siis ma hakkasin ühe suure linna serval üht villat skitseerima — kuna ma nägin, et omanik ülal verandadel seisab. Ta tuli alla, et pilku heita mu tööle, nagu ma seda olin lootnudki. Ma töötasin õige kiiresti, lootes, et tal asja vastu huvi tekib. Ta poetas aeg-ajalt mõne kiitva märkuse, kuid varsti ta hakkas mu tööst juba väimustusega rääkima ja ütles, et ma olevat suur meister!

Ma panin pintslid kädets, haarasin oma reisikoti, võtsin sealt ühe Millet ja osutasin nimele all nurgas. Ma ütlesin ühkelt:

„Ma loodan, et te selle ära tun-nete. Tema oli mu õpetaja. Ja selle-pärast ma arvan, et ma peaksin seda tööd tundma!“

Mees näis olevat kimbatuses. Ta vai-kis süüdlaselt.

Ma ütlesin kurvalt:

„Ega te ei taha ometigi öelda, et te tunnete François Millet' nime!“

Loomulik, et ta ei võinudki seda tun-da. Kuid sellegipoolest ta oli kõige tä-nulikum mees, keda ma olen kunagi näinud, et ta nii kergesti sellest pinnli-kust olukorrast pääses. Ta ütles:

„Ei, seda küll mitte. Jah, nüüd ma näen tõesti, et see on Millet. Ma ei tea isegi, mis mul mõttes oli. Nüüd ma tunnen ta muidugi ära.“

Siis ta tahtis seda ära osta, kuid ma ütlesin, et kuigi ma olen vaene, siis nii vaene ma ka ei ole. Lõpuks ma siiski müüisin talle pildi kaheksasaja frangi eest.“

„Kaheksasada franki!“

„Jah. Millet ise oleks selle peki-viilu eest ära andnud. Jah, ma sain selle väikese asja eest kaheksasada franki. Ma sooviksin, et ma saaksin selle praegu kaheksakümne tuhande eest tagasi osta. Aga see aeg on nüüd möödas. Ma tegin tolle mehe majast väga kena pildi ja tahtsin talle seda pakkuda kümne frangi eest, aga nii suure kunstniku õpilasele see ei oleks sobi-nud, ja nii ma müüisin talle pildi saja frangi eest. Kaheksasada franki ma saatsin Millet'le ära samast linnast, ja järgmisel päeval ma läksin edasi.“

Aga mitte enam jalgsi — ei. Ma sõitsin. Ja sellest päevast peale ma olen ainult sõitnud. Ma müüsin iga päev ühe pildi, ega püüdnud kunagi rohkem müüa. Ma ütlesin alati oma ostjale:

„Ma olen loll, et ma üldse selle François Millet' pildi ära müün, sest ta ei ela enam kolme kuudki, ja kui

ta sureb, siis ei saa te osta ta piltte ise-gi kulla eest mitte.“

Ma püüdsin seda juttu levitada nii laialt kui ma suutsin ja maailma Millet' surmaks ette valmistada.

Ma pean enese kiituseks ütleva, et see oli minu idee püüda pildid ise maha müüa. Ma soovitasin seda tol viimasel õhtul, kui me oma sõjakäigu plaani välja töötasime, ja me kõik kolm ot-sustasime enne ise proovida, kui me nad kellelegi teisele müüa anname. Me kõik tulime sellega toime. Mina kõndi-sin ainult kaks päeva. Claude kõndis samuti kaks — me mõlemad kartsi-me Millet'd liiga ta kodu lähedal kuulsaks kuulutada, kuid Carl — see teran-meelne, siidametunnistusega sul kõndis ainult pool päeva, pärast seda reisis aga nagu viir. „

Vahetevahel me astusime mõne prov-intsi ajalehe toimetaja poole sisse ja panime väikese sõnumi lehte — sõnu-mi mitte selle kohta, et on avastatud uus talent, vaid sellise, mis eeldas, et igaiüks tunneb François Millet'd. Mitte niisuguse sõnumi, mis oleks teda kui-dagi kiitnud, vaid lihtsalt teate „meist-ri“ tervisliku seisukorra kohta — mõ-nikord oli see lootustandev, mõnikord nukker, kuid alati oli sel kõrvalmaik, et on karta kõige halvemat. Me jälgi-sime alati neid sõnumeid, ja saatsime vastavad ajalehed kõigile, kes olid me kiäst pildi olnud.“

Carl oli varsti Pariisis ja ajas seal asju suure osavusega. Ta lõi suhteid välismaa kirjasaatjatega ja saavutas, et teated Millet' olukorrast läksid Inglis-maale, kogu Euroopasse, Ameerikasse ja igale poole.

Kuue nädala pärast me kohtasime kolmekesi Pariisis ja tegime peatuse. Seekord me enam Millet'le tellimist uute piltide peale ei saanud. Nõudmi-ne oli nii suur, asi oli nii kiips, et oleks olnud väga oodata veel silmapilkugi — lõök tuli anda nüüd otsekohe. Nii me kirjutasime Millet'le, et ta voodisse heidaks ja kallis kõhku surema hak-kaks, sest meil oli soov, et ta sureks ära kümne päeva jooksul, kui ta vähegi jõuab.

Siis me arvasime omad tulud kokku ja leidsime, et me olime ära müünud kaheksakümmend viis väikest maali ja etüüdi, ja et meil oli koos kuusküm-mend üheksa tuhat franki. Carl oli müünud viimase pildi ja see oli olnud kõige hiilgavam tehing. Ta müüis „Angeluse“ kahe tuhande kahe-saja frangi eest. Kuidas me teda selle eest ülistasime! — muidugi mitte aimates, et kunagi tuleb päev, kus Prantsusmaa heitleb, et seda endale saada, kuid keegi välismaalane näpab ta endale viie-saja viiekümne tuhande frangi eest sülarahast.

Tol õhtul oli meil lõpetuseks eine šampanjaga, ja järgmisel päeval Claude ja mina pakkisime asjad kokku ja sõitsime Millet' juurde, et teda ta vii-mastel päevadel põetada, undishimu-likke majast eemal hoida ja iga päev Carlile Pariisi billettäine saata avalda-miseks kõigi mandrite ajalehtedes ootava maailma informeerimiseks. Pea-gi oli kurb lõpp käes, ja Carl jõudis just õigel ajal kohale, et aidata matu-seid korraldada.

Te vist mäletate seda suurt matust, kuidas sellest räägiti üle kogu maa-kera, ja kuidas kahe maailma kuulsu-sed sõitsid sellest osa võtma ja oma kurbust üles näitama. Meie neljakesi — ikka veel lahutamatud — kandsime kirstu ega lubanud kellelgi end aidata. Ja see oli ka täiesti vajalik, sest kirs-tus oli ainult vahannukk, ja teistele see oleks liiga kerge tundunud. Jah, meie — needamad neli sõpra, kes me olime nii sõbralikult koos puudust kannata-nud neli rasketel aegadel, mis olid nüüd alatiseks läinud, kandsime kirs...“

„Kuidas siis neli?“

„Muidugi neli — sest ka Millet ise aitas oma kirstu kanda. Ta oli end muidugi ära moonandanud ja esines min-gi sugulasena — mingi kauge sugula-sena.“

„Uskumatu!“

„Kuid ometi tõsi. Kas te mäletate, kuidas maalide hind järsku tõusis. Ja raha — me ei teadnud, mis sellega peale hakata. Pariisis on veel praegugi üks mees, kellel on seitsekümmend Millet' maali. Ta maksis meile kaks miljonit franki nende eest. Ja need ter-ved pinud skitse ja etüüde, mida Millet valmis vorpis nende kuue nädala jook-sul, mis me teel olime — jah, te teek-site suured silmad, kui kuuleksite, mis-suguse hinnaga me neid praegu müü-me — tähendab, kui me üldse nõustu-me ühtki neist müüma!“

„See on uskumatu lugu, täiesti us-kumatu!“

„Jah, seda võib küll öelda.“

„Ja mis sai Millet'st?“

„Kas te saladust pidada suudate?“

„Suudan.“

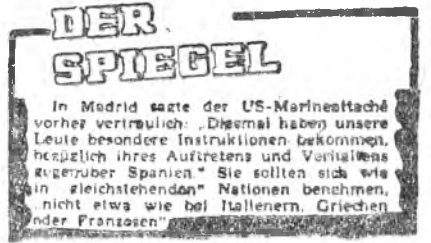
„Kas mäletate toda meest, kellele ma täna hommikul sõõgislaalis teie tä-helepanu juhtisin? See oli François Millet.“

„See suur...“

„Pagana pihta jah! Kord ometi ei õnnestunud neil üht geeniusat surnuks näljutada ja temale kuuluvat raha võõ-rastesse taskutesse toimetada. See lau-lund ei pruukinud nälgides ja maha-jäetuna oma vaest siidant lauldesse valada ja ainsa tasuna uhke matuse küllma toredust vastu võtta. Selle eest hoolitsesime meie.“

Kommentaariid on üleliigsed

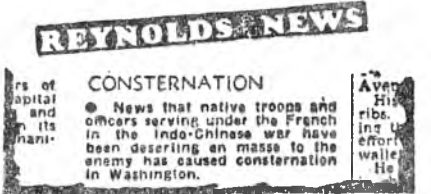
Ameerika riigitegelased armastavad oma kõnedes suuri sõnu teha „kasvavast ühtsu-sest Atlandi pakti raamides Lääne-Euroopas“. Nende juttude ilmekaks illustatsiooniks on allpooltoodud märkus, mis avaldati Lääne-Saksamaa reaktsoonilises ajakirjas „Der Spiegel“ (nr. 4, 1952). See märkus, mis kõneleb 35 Ameerika sõjalaeva saabumisest Hispa-niasse, ütleb muuhulgas:

„Ühendriikide sõjaväeline atašee titles Madridis konfidentsiaalselt: „See-kord said meie mehed erilised instrukt-sioonid oma käitumiseks ja suhtumi-seks Hispaanias.“ Nad peavad käituma nagu „võrdõigusliku“ rahva hulgas ja „mitte nii nagu näitaks itaallaste, kreeklaste või prantslaste hulgas.“

*

Inglise ajaleht „Reynolds News“ nr. 5294 avaldas lühiteate pealkirjaga „Masendus“. Teade koosneb ühestainsast lausest:

„Teated selle kohta, et põliselanikest sõdurid ja ohvitserid, kes Indo-Hiina sõjas teenivad Prantsuse sõjaväes, mas-siliselt vastase poole üle lähevad, kut-sus Washingtonis esile masenduse.“

*

Kohe pärast järjekorset hindade tõstmist Rootsis avaldas Stockholmis õhtuleht „Afton-bladet“ järgmise sisuga kirjutuse:

„Täna hommikul olid inimeste näod toiduainetekauplustes sünged nii sün-ku sealpool Letti — tugev hindade tõstmine ei rõõmusta ei ostjat ega müüjat. „Lihtsalt häbi on raha vastu võtta“, ütles mees, kes seisis Ester-malmhalleni leti taga, valmis ära kuu-lama ostjate õigustatud kaebusi.

„Spionaažiteaduste doktor“

„Ameerika teaduslike ühingute nõukogu“ teatas, et kooskõlas sõjaväeasutustega algab „humanitaar- ja sõtsiaal-teaduste ala eritead-laste rahvuslik registreerimine, mille alla käi-vad eriti need, keda tänu spetsiaalsetele teadmistele ja viibimisele või reisimisele välismaal võiks kvalifitseerida kui „territo-riaalseid spetsialiste“.“

Edasi selgitatakse, et sõjaväeasutused tun-nevad erilist huvi nende inimeste vastu, kes omavad erilaseid teadmisi nende välismaade keele, ajaloo, majanduse ja kultuuri alal, mis „kujutavad endast potentsiaalset hädaohtu“, — jutt on Ida-Euroopa ja Kaug-Ida maadest, kui ka... Iraanist.

„Ameerika teaduslike ühingute nõukogu“ on välja töötanud eri ankeedi teadlaste regist-reerimiseks. Nüüd jääb veel ainult üle sisse seada uus teaduslik kraad: Pentagoni poolt määratav spionaažiteaduste magistri ja dok-tori kraad.

Nungesteri „teaduslik missioon“

Ameerika Bakterioloogide Ühingu esimees Walter Nungester peab oma peamiseks tea-duslikuks missiooniks inimeste arvu vähenda-mist ja piskute arvu suurendamist. Ta arvab, et ameerika militarlstid, kes on haaratud aatomipommide tootmisest, ei pühenda küllalt tähelepanu surmatoovale piskute tootmi-sele. Kuid ometi on katkul, koolelari ja tüü-fusel suuri eeliseid aatomipommiga võrreldes, kinnitab verejanuline bakterioloog, sest pom-mi ei saa vestlaskus vaenlase maale vila, piskuid aga saab. Nungester pöördus USA sõjamineisteriumi poole nõudmisega, et bak-terioloogilise sõja jaoks määrataks suuremaid summasid. „Sõjamineister Lovett teatas katku-kummaridajale, et valitsus on kahekordistanud bakterioloogilise sõjaks määratud summa-sid. Kuid Nungester ei jäänud veel sellega rahule. Ta teatas, et kahekordsetestki sum-madest ei piisa surmatoovale piskute toot-miseks.

KINO

„Mööda Indiat“

Raske on imperialismi ikke all ägavate rahvaste elu. Eriti raske on koloniaal- ja poolkoloniaalrahvaste saatus Aasias, kus inglise-ameerika kolonisaatorid püüavad kiltustamise, šantaaži ja provokatsioonide abil nõrgendada üha tugevnevat vastupanuliikumist imperialistide agressiivsetele kavatsustele.

Kaks India noore kinematograafia poolt loodud kunstilist filmi „Maalapsed“ ja „Rõhutud“, mis linastusid nõukogude kinoekraanil, kajastasid tõetriult selle üldse kultuuriga rahva väljajätmata olukorda. Nähes neid filme mõis teha endale selge järelduse, kuidas india rahvas jätitab igal sammul kirjeldamatu häda ja viletsuse, mis on tänapäeva India vürstide valitsuse, Inglise imperialismi kuulekate teenrite roimarliku rõhumispoliitika otseseks tulemuseks.

Kuid Nõukogude Liidu ajalooline võit teises maailmasõjas, kangelasliku hiina rahva võit, korea ja vietnami rahva sangarlik heitlus ameerika-inglise imperialistlike kiskjate vastu on tõhusalt kaasa aidanud ka India rahval aktiivseid võitlusi oma vabaduse ja sõltumuse eest. Üha selgumini mõistab 350-miljoniline rahvas, et läheneb aeg rahvaste-kurnajate valitsuse kukutamiseks. Järjest laienevad talupoegade rahulused, sagenevad ning omandavad massilise ilme tööliste streigid. Juhituna kommunistlikust parteist, ühinedes ülemaailmse rahupooldajate liikumisega, paljastades valitsuse ja rahvavaenlaste — parempoolsete sotsialistide — reeturlikku poliitikat, tugevdab india rahvas järjest võitlusi briti imperialismi vastu selleks, et astuda täisõigusliku liikmena vabade rahvaste õnneliku perre.

1952. a. algul viibis Indias Nõukogude kinematograafia loovtöötajate delegatsioon küllalisena rahvusvaheli-

sel kinofestivalil. Festivalil linastatud nõukogude filmidele „Berliini lange mine“, „Donetsi kaevurid“, „Mussorgski“ jt. osakssaanud hügelmenü kriipsutas veel kord alla india rahva siirast poolehoidu Nõukogude Liidule. Meie filmid tõendasid samuti oma võrratut üleolekut festivalil läbikukkunud Hollywoodi ideelagedast, inimvõnuliikust „kinotoodangust“.

Indias viibimise ajal filmisid Moskva Dokumentaalfilmide Keskstudios ope raatorid rea huvitavaid episoode, mis iseloomustavad kujukalt selle maa töökat rahvast ja tema inimsoo hällini ulatuvat kultuuri. Selle materjali põhjal valmiski täismetraažiline värviiline dokumentaalfilm „Mööda Indiat“, mis linastub lähemal ajal vabariigi kinoekraanil.

Film tutvustab vaatajat India looduslike rikkustega, troopilise maa iseloomustega, näitab kujuvalt aastasadade kestel väljakujunenud tavasid ja kombeid. Huvitavad on mitmesugused filmis jäädvustatud arhitektuuri mälestusmärgid, mis kõnelevad rahva suurest kunstiaustusest. Kuid samas näeme samuti india talupoegade ja tööliste äärmiselt raskeid elamistingimusi. Esi-isade kombel harib hindu maad, nii nagu see toimus sadade aastate eest. Hommikust hilisõhtuni töötavad naised, mehed ja lapsed sadamates laevade lossimisele, et päästa end kõikjal varitsevast näljasurmast. Kõrvuti kolonisaatorite luksuslike vil ladega on tänapäev koduta, ulualuseta komutavad kurnatud inimkogud. Selline on tõetruu tänapäeva India elu, kus lihtsavaatlik peremehetseb loendamatu arv kurnajaid.

Värviiline dokumentaalfilm „Mööda Indiat“ on erutavaks kinodokumendiks, mis aitab heita pilku imperialismi ikkes ägava india rahva elu-olusse.

P. Kalle

Kõrvaldada puudused elanikkonna kinoalasel teenindamisel

Raske on ühehinnata nõukogude kinokunsti tähtsust töötajate poliitilisel ja kultuurilisel kasvatamisel. Partei ja valitsuse poolt kinole osutatav pidev tähelepanu loob kõik eeldused elanikkonna eeskujulikuks kinoga teenindamiseks. Ka meie vabariigis on eesrindliku nõukogude tehnikaga varustatud kinovõrk viimaste aastate jooksul teinud läbi suure arengu. Kinofikatsiooni ja filmilaeutuse organe operatiivsema organiseerimistöö tulemusena jõuavad nüüd filmid märksa kiiremini ka maa elanikkonnani. Mõõdunud poolaasta jooksul tõusis tunduvalt kinokülastajate arv kogu vabariigis ja riiklik kinovõrk täitis poolaasta plaani ennetähtaegselt 5. juuniks.

Kuid vaatamata sellele edule esineb maa elanikkonna kinoalasel teenindamisel veel mitmes rajoonis olulisi puudusi. Arvukad signaalid kohtadelt tõendavad, et mitmes rajoonis ei ole kultuurharidusorganid kinotööle omistatud vajalikku tähelepanu.

Tõsiseid puudusi esineb selles osas Valga rajoonis. Rändkinode poolt linastatavate filmide külastamine on ebastabiilne. Sageli jäävad mitmed kõrgetasemelised filmid enamikule töötajatest nägemata. Üks peamisi põhjusi, mis tingib sellise olukorra, on mitme rajooni rahvamaja juhataja äärmiselt passiivne suhtumine kinotöösse. Nii näiteks ei ole kinotööd huvitatud Laatre külanõukogu Öru rahvamaja juhataja Heiju Falkenberg. Sageli jäävad siin rajooni kinofikatsiooniosakonna poolt kohaleaadetud kinokülastajad välja panemata. Oige tihti ei pea rahvamaja juhataja vajalikuks isegi kinotenduse ajaks kohale ilmuda, rääkimata ruumide korrastamisest ja konkreetsest abist linastamises tulevate filmide laialdasel propageerimisel.

Ka Tõlliste külanõukogus asuva Sooru rahvamaja juhataja sm. Mäeunt ja sama külanõukogu Tõlligulna rahvamaja juhataja sm. Müürsepp on väärarvamisel, et kinotöö ei kuulu üldse nende ülesannete hulka.

Pukas, kus rahvamaja ruumides töötab maapaiknik, ei leidu isegi rahvamaja hoonel kinokülastust, kuigi need on rahvamaja juhatajale Juta Loidele alati õigeaegselt kätte toimetatud. „Ma ei ole kinoga üldse tegeelnud“ vastas ta esitatud küsimusele. Analooilisi näiteid võib tuua veel teistestki rajoonidest.

MEILE KIRJUTATAKSE

Ebaõnnestunud külakost

Neil päevil külastas Eesti NSV Riikliku Filharmoonia estraadibrigaad Hargla rahvamaja Valga rajoonis. Ombuskonna elanikud lootsid näha ja kuulda huvitavat ja mitmekesist eeskava, mida lubas ka vastav kuulutus. Kahjuks aga ei vastanud estraadiõhtu külastajate ootustele.

Kõigepealt hilines tunduvalt õhtu algus, mis kuulutuse järgi pidi olema kell 22. Tegelikult algas see kell 23.20.

Ka „unustasid“ küllalise osa peoküllutusel lubatud numbreid esitamata. Nii jäid tradimata põhjustat nägemata karaktertantsud. Estraadiõhtu kestis

koos vaheajaga ainult üks tund 40 minutit ja lõvisa sellest kulus „Õhtulehe“ satiiri- ja humoorilehekülje ettelugemisele. Muusikalisi ettekandeid oli vähe ja tantsud puudusid täiesti, mistõttu külastajad lahkusid estraadiõhtu hoopis pettunult.

Hargla elanikkond ei usu, et Eesti NSV Riikliku Filharmoonia estraadibrigaad ei suuda pakkuda paremat eeskava. Jääb ainult lootet, et järgmisel külaskäigul Riiklik Filharmoonia arvestab tõsiselt elanikkonna soove ja pakub rahvale tõelist kultuurilist meelelahutust.

K. KIRSIMAE

VASTUVÕTUST EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA KEELE JA KIRJANDUSE INSTITUUDI ASPIRANTUURI

Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut kuulutas avatuks aspiranturi eesti keele, eesti kirjanduse ja eesti rahvaluule eriala Sooviavaldusi (koos vajalik

like dokumentidega) võib esitada kuni 1. septembrini 1952 a. Keele ja Kirjanduse Instituudi direktorile, Tallinn, Estonia puiestee 17.

Poliitiline kirjandus

ULEHIDULISE KOMMUNIST-LIKU (BOLSEVIKE) PARTEI AJALUGU. Lühikursus. Trükitud 10 000 eks. 334 lk. Hind köites 4.50 rbl.

M. Slutsehnikova. VSOPT VIIES (LONDONI) KONGRESS. Raamat sarjast „UK(b)P kongressid ja konverentsid“. Tõlkinud V. Tamm. Trükitud 5000 eks. 110 lk. Hind 1.50 rbl.

Populaarteaduslik

kirjandus

G. N. Berman. ARV JA NUMBER. (Kuidas inimesed arvutama õppisid).

Arvutamine kuulub niivõrd kindlalt meie igapäevasesse ellu, et me ei oskagi kujutleda aega, millal inimesed arvutamist ei tundnud. Kuidas aga oleme jõudnud nüüdisaegse suure ja keeruka arvuteaduseni, sellest kõneleb uus populaarteaduslik raamat „Arv ja number“. Raamatukeses jutustatakse, kuidas inimesed järk-järgult, paljude sajandite kestel omandasid arvutamiskunsti, kuidas hakati kasutama tähti arvude kirjutamiseks ja tutvustatakse lugejat rooma ning slaavi arvustusmeetmeid, praeguse araabia numeratsiooni ajaloo ja selle numeratsiooni väärtuste ja puudustega. Lõpuks sisaldab teos peatükke, milles on toodud palju huvitavat „astronoomilistest“ ja „kääbusarvudest“, nende kirjutamisest ja nimetusest.

Tõlkinud J. Elango. Trükitud 8000 eks. Kaane kujundanud V. Toots. 32 lk. Hind 50 kop.

Noodid

J. Zelger. VIIS EESTI RAHVALAULU. Häälele klaveri saate.

Sisukord: „Pidu rannakolhoosis“ (tekst M. Veelamm), „Kargase laul“, „Kanneldajast vend“, „Viire takka“ ja „Küla mul ütleb“. NSV Liidu Muusikafondi Eesti osakonna väljaanne. Trükitud 2000 eks. 20 lk. Hind 2.50 rbl.

V. Reiman. MEIE NOORUS. Tsüklist „Rahulaulud“ M. Veeltamme sõnadele. NSV Liidu Muusikafondi Eesti osakonna väljaanne. Trükitud 1200 eks. Hind 1 rbl.

Uusi raamatuid

Ilukirjandus

Aleksei Tolstoi. LEIB.

Nõukogude rahva armastatuid kirjanikke, ajalooliste romaani meistri A. Tolstoi kujutatud oma jutustuses „Leib“ üht kangelaslikumat lehekülge kodusõja aastatest, millal rahvas võitles Oktoobri suure ideaalide eest. Jutustuses näidatakse Punaarmee võitlust Ukrainasse tunginud saksa interventidega, Vorosilovi viienda armeega sängarikult sõjaretke Lu-ganski Tšaritsõnini ja valgekaartlaste purustamist Tšaritsõni all Punaarmee poolt.

Tolstoi, kes juba oma varasemas loomingus kunstiküpselt on kujutanud nõukogude rahvasõja suuri juhte, annab ka jutustuses „Leib“ Tšaritsõni võidu organiseerijate V. I. Lenini ja J. V. Stalini helged kujud suure meisterlikkuse ja armastusega.

Tõlkinud J. Kämer. Kunstiliselt kujundanud V. Toots. Peine trükk. Trükitud 10 000 eks. 252 lk. Hind köites 5.45 rbl.

Pjotr Pavlenko. ÖNN.

Mõõdunud aastal kõige jõulisemas loomingulises ees surund andeka ja eesrindliku nõukogude kirjaniku P. Pavlenko romaan „Önn“ kujutab Krimmi tootajate elu pärast poolsaare vabastamist fašistlikust okupatsioonist 1944. aastal. Romaani peategelane, Isamaasõja invaliid, erupolkolovnik Voropajev kehastab teoses nõukogude rahva vankumatut tahet ja jõudu

kunstilise jõuga näitab kirjanik romaani nõukogude inimeste auge vastastikkuse suhte ilu, ihtse pere tunnet, mis seob kogu meie ühiskonda.

Raamat Stalini preemiaga au-lasustatud teoste sarjast. Tõlkinud A. Tulik. Kunstiliselt kujundanud P. Luhten. Teine trükk. Trükitud 10 000 eks. 328 lk. Hind köites 7.20 rbl.

P. Gavrilov. BARRIKAADIL.

Jutustuses „Barrikaadil“ kujutab P. Gavrilov üht väikest episoodi töölisklassi kangelaslikust võitlusest esimese vene revolutsiooni päeval. Kümneaastase poisikese silmades läbi nähtuna, kes juhuslikult satub barrikaadile ja pääseb mahalaskmisest ainult tänu soldati ärkavale südamevõimusele, jutustab autor noortele lugejatele revolutsiooniliste võitlejate uljusest, nende imeteldavast vap-rusest ning surmapõlgusest, kes tsarismi ülevõimu eest ajutiselt küll taganesid, kuid oma üristustest paremast, inimväärsust elust ei loobu.

Raamat kooliealiste nooremale astmele. Tõlkinud A. Si-

Juri Jakovlev. MISSUGUNE ILM ON TÄNA.

Juri Jakovlev jutustab oma lühikeses värsiraamatust lastele väga arusaadavas vormis sotsialistlikust ülesehitustööst ja looduse võitmisest inimese poolt. Kõneldes ilmast meie kodumaa eri kaartes — nii kevadises Moskvas, lumises Igarkas, kõrvetavkuumas Usbekistanis ja vihmases Kolhiidis, näitab autor, et nõukogude rahvas suudab loodust muuta vastavalt oma soovidele ja luua endale sood-sat ilma. Jutustades sellest, kuidas karastatakse nisu ja

õunapuid pakase talumiseks, kuidas kõrbesse luuakse virsiku-salusiid ja kohavaid metsavõõnde, ning paljudest muudest elunähtustest jõuliselt arenevas nõukogude tänapäevas, rikastab värsiraamat noorte lugejate teadmiste maailma uute ja huvitavate tähelepäetutega.

Raamat nooremale eale. Tõlkinud D. Vaarandi. Illustreerinud G. Nikiforov, kaane kujundanud H. Sarap. Trükitud 25 000 eks. 20 lk. Hind 80 kop.

Eeloleva nädala raadiosaadetest

PUHAPAEV, 6. JUULI. I program: Kell 9.30 kirjanduslik saade sarjast „1951. a. Stalini preemia laureaadid“ — O. Maltsevi „Jugoslaavia tragöödia“ (I katkend), k. 10 saade lastele — radioajakiri „Alati valmis“, k. 10.30 soovikontsert lastele, k. 11.15 vest-lus, k. 11.40 laule lenduritest, k. 12.20 kont-sert vene rahvamuusikast, k. 12.45 Raadio-komitee sümfoniaorkestri kontsert, k. 16 kat-kendeid E. Kapi ooperist „Tasuleegid“, k. 17 kontsert-moistatus, k. 19 Raadiokomitee est-raadiokontserti kontsert, k. 19.30 saade põll-majanduse alal töötajale, k. 19.55 heliüles-võtteid Haapsalu laulupöialt, k. 20.30 est-raadiokontsert (Moskvast), k. 22.10 nõuko-gude heliloojate laule.

II program: Kell 16.30 kontserdi üle-kanne Thilisist, k. 17 kontsert „Z. Doluhha-nova interpreteerimiskunst“, k. 18.30 muusi-kaline raadiolaanahh, k. 19.30 kirjanduslik saade, I. aine 247 m. Kell 20 Stanislavski-nim. Moskva Draamateatri etendus „Lejzaj-es“ ülekanne RAT „Estoniast“

ESMASPÄEV, 7. JUULI. I program: Kell 10.50 eesti kammermuusikast, k. 11.30 saade lastele — „Vabariiklik koolinoorsoo spartakiaad“ reportaaž, k. 12.00 Offenbachi lõhevaatluseline ooperit „Lõbusad kalapüü-djad“, k. 12.50 nõukogude heliloojate laule, k. 13.15 Saint-Saënsi kontserti „Sellole ja orkestrile“, k. 14 kirjanduslik-muusikaline kont-sert, „D. Sostakoviitši poeem koorile“ (Mosk-vast), k. 16.10 Berliini toimunud kolmanda ülemaailmse noorsoo ja üliõpilaste festivali laureaatide kontsert, k. 16.40 spordisaade, k. 17.40 saade noortele — „Küllalised kangelaslinnas Stalingradis“, k. 19.20 tants ja laule, k. 20 rahvaste laule (Raadiokomitee segakoor), k. 20.30 vestlus kommunisti suur-ehitustel, k. 20.45 aariaid ja romansse (L. Sellistmägij), k. 21.05 populaarseid klassika-lisi sümfooniaid — Borodini „Vägilassüm-foonia“, k. 21.45 kontsert-vestlus „Helilooja Aleksander Aiksandrov“.

II program: Kell 18 kirjanduslik saade „Valgevene rahvakirjanik Janka Kupała“, k. 18.30 kontsert „S. Richter interpreteerimis-kunst“ (Moskvast).

TEISPÄEV, 8. JUULI. I program: Kell 10.40 Gruusia Filharmoonia solisti T. Maharadze kontsert, k. 11.15 saade mudilastele — raadiomäng „Mõistatust“, k. 11.35 Riikliku Vene Rahvapilliorkestri kontsert, k. 12.20 Vlassov-Fere kantaat „Kolhoosis“, k. 13.15 Beethoveni helilööd, k. 14 soovikontser-t, k. 16.10 katkendeid ooperiteid, k. 17.30 tea-duse ja tehniku uudiseid, k. 17.45 kontsert „Nõukogude noori soliste“ — Olga Erdeli, k. 19.20 Lvovi heliloojate laule, k. 19.30 saade põllumajanduse alal töötajale, k. 20 soovi-kontserti Tallinna Masinaehitustehase töölajale, k. 20.35 „Sotsialistliku põllumajanduse ees-jed“, Tead. Akadeemia teadusliku töötaja Liivaku kirjutus, k. 20.50 radioajakiri

„Kunstiline iselgevus“ k. 21.30 II katkend 1951. a. Stalini preemia laureaadid O. Maltsevi teostest „Jugoslaavia tragöödia“, k. 22 Beethoveni sekstett.

KOLMAPÄEV, 9. JUULI. I program: Kell 11.15 kontsert „Ülehidulise Raadiokomitee soliste ja ansambleid“, k. 13.15 saade tsüklist „Vene koorikultuur“ — Uraali vene rahvakoor, k. 16.10 kontsert raadiokülaajate poolt koostatud kavaga, k. 17 saade lastele — „Laagrite pioneerijuhid jutustavad“, k. 17.15 kontsert lastele — „Pioneerisüvi“, esinevad kunstimeistrid, k. 17.35 ühislaule õppimise saade „Nüüd laulgem kõik“, õppimise tuleb S. Polonski laul „Kuldne suvi“, k. 19.20 Zaharovi laule, k. 20 Raadiokomitee sümfonia-orkestri kontsert (juhatab S. Prohhorov, solist G. Ots), k. 21 „Onu Vanja“, kuuldemäng A. Tšehhovi näidendi järgi.

II program: Kell 18 vestlus rahvusvahelistel teemadel, k. 18.15 rahvaste nalja-laule ja tästuskaasid, k. 18.30 katkendeid Bizet'i ooperist „Karmen“, k. 19.30 saade „Sotsialistliku võitluse päevik“.

NELJAPÄEV, 10. JUULI. I program: Kell 11.15 kirjanduslik saade lastele — kat-kend Stalini preemiaga autasustatud K. Fedini romaani „Ebatavaline suvi“, k. 11.40 A. Kapi süit nr. 1, k. 12.20 kirjanduslik-muusika-line kontsert „Ühte Saksamaa eest!“ (Mosk-vast), k. 13.15 fantaasiad Kalmani ooperiteid, k. 16.10 kammerkontserti (Sõhhi muusi-kast, k. 17 saade lastele — „Sinepikaradiisil-lapsed“, kuuldemäng Kalma näidendi järgi, k. 19.20 Tšaikovski kooriloomingut, k. 19.30 saade põllumajanduse alal töötajale, k. 20 klas-sikalist kooriloomingut (Raadiokomitee sega-koor), k. 20.30 saade vene keeles — „Viktor Kingissepa kodupatkadest“, k. 20.50 esineb pianist Selma Tamarkin, k. 21.15 III kat-kend Stalini preemia laureaadid O. Maltsevi teostest „Jugoslaavia tragöödia“, k. 21.45 Raadiokomitee estraadiorkestri kontsert.

II program: Kell 18.30 kirjanduslik-muusikaline kontsert „Postinoisse vene lau-ludest“ (Moskvast), k. 19.30 saade noortele — täiustame tootmisprotsessi.

REEDE, 11. JUULI. I program: Kell 11.15 Serovi, Rimski-Korsakovi ja Arenski ooperimuusikast, k. 11.45 M. Saare laule, k. 12.20 Mongoolia Rahvavabariigile pühendatud kirjanduslik-muusikaline kontsert (Moskvast), k. 13.15 Beethoveni esimene sümfonia, k. 16.10 D. Sostakoviitši süit, k. 17 saade lastele — „Õppige tundma oma kodumaad!“, k. 17.30 kammermuusikakontsert lastele, k. 19.20 Mu-ravini kolhoosisüit, k. 20 moldaavia rahva-laule ja -tantsu, k. 20.15 sümfonia-kontsert (Raadiokomitee sümfoniaorkester), k. 22 kontsert ooperit ja kinofilmimuusikast (raa-diokülaajate poolt koostatud kavaga).

II program: Kell 18 abilis dialektilise ja ajaloolise materialismi õppiaiale —

Ajakirjad

„NÕUKOGUDE KOOL“ nr. 6.

Juuninumber toob kaks juht-kirja: „Suvised õppeaastaand bioloogias ja sügisesed järele-eksamid on tõsiseid pedagoogi-lisi küsimusi“ ja „Oblastite ha-ridusosakondade tööstiliit ja lähemaist ülesandest“ ning kokkuvõtte diskussioonist kas-valtuse kui ühiskondliku näh-tuse spetsifikatsioonile üle. Pealeselle Eesti NSV Haridus-ministeeriumi Alg- ja Keskkoo-lide Valitsuse juhataja asetäitja V. Makajevi kirjutus „Rohkem tähelepanu pioneeritööle kooli-des“. A. Piirnala „Nõukogude patriotsmi kasvatamisest eel-kooliea vanemal astmel“ jm. 64 lk. Hind 5 rbl.

„PIONEER“ nr. 6

Ilukirjanduslikus osas: L. Kas-sili ja M. Poljanovski jutustus kuulast Kertsi pioneerist Vo-lodja Dubiniist, katkend „Mä-kale“ Stalini preemiaga autasus-tatud V. Ossejeva teose „Vas-jok Trubatsõv ja tema sõbrad“ teistest lõikest, A. Nekrassovi „Õpetaja jutustus“, P. Lebe-deniko jutustus „Itaalia sadama-s“ ja E. Remmli „Sõprus“. Luuletustest toob kuukirj uk-raina kirjaniku Platon Voronko värsed D. Vaarandi tõlkes ning luuletusi algajaltelt ootitelt. Uutest nootidest H. Jürisalu „Pioneeride laul“ R. Parve sõ-nadele. 32 lk. Hind 2 rbl.

„PILT JA SÕNA“ nr. 6

Sisaldab ilukirjanduslikus osas kaks jutustust kommuni-smi suurehitustelt — B. Polevoi „Konsultatsioon“ ja K. Paus-tovskij „Elustav vesi“, katkendi Stalini preemiaga autasustatud L. Nikulini teostest „Koduma-ustavad pojad“, Varvara Kar-bovskaja jutustuse „Sirel“ ja J. Segeli humoristliku lühilapa „Eksam“. Nootidest O. Raudmäe „Õhtu rannas“ J. Schmutli sõ-nadele. 24 lk. Hind 3 rbl.

Õpikud

EESTI JA VENE KIRJAN-DUS. Koostanud A. Selmet. V klassile. Kaheksas välja-anne. Trükitud 13 000 eks. 416 lk. Hind köites 4.55 rbl.

E. N. Gorjatškin. FUUSIKA ÕPETAMISE METOODIKA SEITSMEKKLASSILISES KOOLIS. I köide. Füüsika meetoodika üldkõnitsused. Käsiiraamat õpe-tajatele ja õpetajate instituuti-de üliõpilastele. Tõlkinud P. Parts. Trükitud 1500 eks. 448 lk. Hind köites 7.10 rbl.

LAUPÄEV, 12. JUULI. I program: Kell 10.45 laule ja orkestrimuusikat kinoti-midest, k. 11.15 kontsert Lehari ja Kalmani helilöödest, k. 12.20 A. Satjani „Ararati oru laulud“, k. 12.40 D. Kabalevski katkendeid ooperist „Cola Breugnon“, k. 13.15 kontsert Moskva saatjale, k. 14 Beethoveni helilööd, k. 16.10 kontsert „Uusi heliloojate“, k. 17.25 kirjanduslik saade lastele — jutustus suvest, k. 17.45 Händeli kontsert oboele (H. Talmre), k. 19.20 rumeenia laule, k. 19.40 rahvusvahe-line ringvaade, k. 20 V. Reimani rahulaulud (J. Siimoni), k. 20.35 kontserdi ülekanne Moskvas, k. 21.25 IV saade Stalini preemia laureaadid O. Maltsevi teostest „Jugoslaavia tragöödia“, k. 21.55 vennasrahvaste noori heliloojaid — ukraina helilooja Gomoljaka süit „Taga-Karpaatia eskisid“

II program: Kell 18.30 laule Vilboa kogumikust (Moskvast).

„SIRP JA VASAR“

Toimetuse Tallinn Pikk t 58 postkast 388

toimetuse tel 432-46

Trükkija Punaane Takt trükk Tallinnas

Tellimishind kolmeks kuuks 6 rubla

MB-13697

Tellimuse nr. 1273

ILMUS

„Looming“

nr. 6.

„Looming“ tellimuste vastuvõt-mist 1952. a. II poolaastaks on

pikendatud kuni 10. juulini k. a.